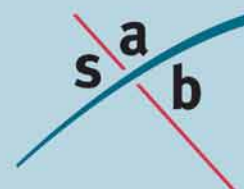

Flora- en faunaraapportage

Buitengebied, Ommerweg 66 Den Ham

Gemeente Twenterand

Datum: 27 oktober 2009
Projectnummer: 90624

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Opzet van rapportage	3
1.2	Planomschrijving	4
1.3	Wettelijk kader	5
2	Quick scan flora en fauna	8
2.1	Onderzoeksmethode	8
2.2	Gebiedsbescherming	8
2.3	Soortenbescherming	9
2.4	Conclusie quick scan	13
3	Nader veldonderzoek flora en fauna	15
4	Ontheffingsaanvraag	16
5	Oriënterende habitattoets	17
5.1	Natuurbeschermingswet 1998	17
5.2	Onderzoeksmethode	18
5.3	Habitatrichtlijngebied “Vecht- en Beneden-Regge”	19
5.4	Knelpuntenanalyse	20
5.5	Conclusie voortoets	26

Bijlage 1: Gegevens Natuurloket

Bijlage 2: Literatuurlijst

Bijlage 3: Ontwerpbesluit

1 Inleiding

1.1 Opzet van rapportage

Bij alle ruimtelijke ingrepen moet rekening gehouden worden met de aanwezige natuurwaarden in en om het plangebied. Voordat ruimtelijke ingrepen mogen plaatsvinden, dient eerst een onderzoek uitgevoerd te worden in het kader van de Natuurbeschermingswet (*gebiedsbescherming*), de Flora- en faunawet (*soortenbescherming*) en eventuele andere betrokken natuurregeling.

In hoofdstuk 1 van deze rapportage wordt een beschrijving gegeven van de beoogde plannen, de ligging van het plangebied en de gevolgen voor de huidige situatie.

In hoofdstuk 2 wordt een quick scan flora en fauna beschreven die is gebaseerd op een eenmalige veldverkenning. In deze quick scan zijn op basis van een gebiedsanalyse (ruimtelijk ecologisch), de beschikbare verspreidingsgegevens van beschermde soorten en een eenmalige veldverkenning, uitspraken gedaan over de mogelijke aanwezigheid van beschermde planten en dieren in en in de directe omgeving van het plangebied. In de quick scan zijn uitspraken gedaan over de effecten van de plannen op nabijgelegen beschermde gebieden en op direct nabij het plangebied voorkomende (vaste rust- of verblijfplaatsen van) strikt beschermde flora en fauna. Hieruit volgt de conclusie of nader veldonderzoek naar strikt beschermde soorten noodzakelijk is en of een ontheffingsaanvraag in het kader van de Flora- en faunawet aan de orde is.

In hoofdstuk 3 staat het nader onderzoek beschreven dat eventueel op basis van de uitkomsten van de quick scan is uitgevoerd. Wanneer de quick scan voldoende uitsluitsel geeft, dan komen de overige delen te vervallen. Als echter uit de quick scan blijkt dat nader onderzoek noodzakelijk is en deze wordt uitgevoerd door SAB, dan staat in het derde deel de aanpak beschreven. Hierbij wordt ingegaan op de kwalificaties van de onderzoeker(s), de data waarop de veldbezoeken hebben plaatsgevonden, de methode van onderzoeken, specifieke ecologische kenmerken van de soort en uiteraard de resultaten.

Als uit de resultaten van het nader onderzoek blijkt dat het plangebied in gebruik is door strikt beschermde soorten, dan dienen maatregelen te voorkomen dat de ecologische functionaliteit van het plangebied verminderd. Als SAB het opstellen van deze maatregelen verzorgt, dan worden deze beschreven in hoofdstuk 4. Mocht het opstellen van maatregelen niet afdoende zijn en is een ontheffingsaanvraag op ex artikel 75 van de Flora- en faunawet alsnog aan de orde, dan staat deze beschreven in Hoofdstuk 4.

In enkele gevallen is een zogenaamde voortoets of oriënterende habitattoets aan de orde. Dit is alleen in het geval wanneer negatieve effecten te verwachten zijn op (instandhoudingsdoelstellingen van) beschermde natuurgebieden. Als een dergelijke toets aan de orde is, dan staat deze beschreven in hoofdstuk 5. Daarbij wordt aan de hand van de Effectenindicator van het Ministerie van LNV een inschatting gemaakt van de mogelijk optredende effecten.

De onderzoeken in deze flora en faunarapportage zijn uitgevoerd op basis van de momenteel geldende uitwerking en interpretatie van beleid en wetgeving (zie paragraaf 1.3). Bovendien zijn alle onderzoeken uitgevoerd volgens de door de Gegevens autoriteit Natuur meest recent uitgegeven protocollen.

Gegevens flora en fauna

SAB streeft ernaar alle waarnemingen aan (bijzondere) soorten die verzameld worden tijdens flora- en faunaonderzoeken door te geven aan de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). De invoer van gegevens in de NDFF leidt tot een beter overzicht van het voorkomen van (beschermde) soorten en daarmee tot een betere bescherming van deze soorten.

1.2 Planomschrijving

Den Ham (Gemeente Twenterand) ligt in een agrarische omgeving. Aan de oostzijde overheerst de intensieve landbouw. Meer naar het noorden toe zijn veel natuurlijke elementen bewaard gebleven zoals houtwallen. Het plangebied Ommerweg 66 ligt iets ten noordwesten van de bebouwde kom van Den Ham net boven de N341 en wordt intensief beheerd. Het plangebied wordt omringd door weilanden.

Figuur 1: links: uitsnede uit topografische kaart (oorspronkelijke schaal 1:25.000). Rechts, luchtfoto (Google Earth). De rode omlijning geeft de ligging van het plangebied weer.

Plangebied

Binnen het plangebied is een paardenhouderij- fokkerij gevestigd. Er is een trainingscentrum voor sportpaarden, een dekstation met dekhengsten en een laboratorium gevestigd. Een bedrijfswoning is aanwezig. In figuur 2 wordt een impressie van het plangebied ten tijde van het verkennende veldbezoek weergegeven.

Het plangebied wordt intensief beheerd. Overal wordt onkruidbestrijding toegepast en regelmatig gemaaid. Grote delen zijn verhard. De delen die niet verhard zijn, zijn veelal in gebruik voor het trainen van paarden.

Figuur 2: Impressie van het plangebied. Net onderhouden gebied met weinig ruimte voor strikt beschermde soorten (Foto's: SAB, 2009)

Beoogde ontwikkelingen

De activiteiten van de paardenhouderij zijn op dit moment verdeeld over twee locaties. De initiatiefnemer wil deze situatie veranderen en alles onderbrengen op de Ommerweg 66. Hiervoor moeten aanpassingen worden gedaan aan de huidige voorzieningen. De bestaande stal moet worden verbouwd en een nieuwe stal moet worden bijgebouwd. Ook leeft de wens tot het oprichten van een tweede dienstwoning. Door deze aanpassingen zullen bestaande groene elementen verdwijnen.

1.3 Wettelijk kader

Bescherming in het kader van de natuur wet- en regelgeving is op te delen in gebieds- en soortenbescherming. Bij gebiedsbescherming heeft men te maken met de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur. Soortenbescherming komt voort uit de Flora- en faunawet.

Gebiedsbescherming

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europese Vogelrichtlijn- en/of Habitatrichtlijngebied (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Hierin zijn de al bestaande staatsnatuurmonumenten ook opgenomen. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen.

Een andere vorm van gebiedsbescherming komt voort uit aanwijzing van een gebied als Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Voor dergelijke gebieden geldt dat het natuurbelang prioriteit heeft en dat andere activiteiten niet mogen leiden tot frustratie van de natuurdoelen. Anders dan bij gebieds- en soortbescherming is de status als EHS niet verankerd in de natuurwetgeving, maar dient het belang in de planologische afweging een rol te spelen. Dit valt onder de verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.

Soortenbescherming

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. Deze wet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

1. beschermingscategorie 1:

Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast;

2. beschermingscategorie 2:

Voor beschermde soorten die minder algemeen zijn en extra aandacht verdienen, kan een vrijstelling (behalve voor het opzettelijk verontrusten) verkregen worden als de initiatiefnemer een goedgekeurde gedragscode heeft. Indien dit niet het geval is dient voor deze categorie een ontheffing aangevraagd te worden.

Als er wordt gehandeld volgens een goedgekeurde gedragscode geldt deze naast de bovengenoemde soorten ook voor vogels. In zo'n gedragscode worden gedragslijnen aangegeven die men volgt om het schaden van beschermde soorten zo veel mogelijk te voorkomen. Ontheffing is, als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, voor deze soorten alleen nog nodig als werkzaamheden afwijkend van de gedragscode worden uitgevoerd;

3. beschermingscategorie 3:

Voor ongeveer honderd zeldzame soorten geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Ontheffingen voor deze groep soorten worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingrepen vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dienen plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Deze uitgebreide toets geldt ook voor alle vogelsoorten.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Voor aantastingen van verblijfplaatsen en belangrijke (onderdelen) van leefgebieden van meer strikt beschermde soorten, is ontheffing ex. Artikel 75 van de Flora- en faunawet nodig van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Zorgplicht

Verder geldt altijd artikel 2 van de Flora- en faunawet, een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop- grond- of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of dat negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2 Quick scan flora en fauna

2.1 Onderzoeksmethode

Het Natuurloket geeft in het kilometerhok waarbinnen het plangebied en haar invloedsgebied is gelegen (229 - 498), het voorkomen van beschermde zoogdieren weer (Bijlage 1). Binnen het kilometerhok is geen enkele soortgroep goed onderzocht. Omdat het plangebied een klein onderdeel uitmaakt van het betreffende kilometerhok en omdat de beschikbare Natuurloketgegevens in dit geval van lage kwaliteit zijn, is besloten geen aanvullende gegevens op te vragen maar de quick scan vooral te baseren op de biotoopschatting door een ecooloog van SAB Arnhem B.V.

Bij het opstellen van de quick scan flora en fauna is verder gebruik gemaakt van atlasgegevens uit de Atlas van Nederlandse Zoogdieren (Broekhuizen *et al.*, 1992), De Zoogdieren van Overijssel (Bode *et al.*, 1999), Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens, *et al.*, 1997) en diverse websites die de meest recente informatie verschaffen omtrent de verspreiding van soorten. Deze bronnen vermelden soortgegevens op uurhokniveau (5 bij 5 kilometer), dit betekent dat het globale gegevens betreft. Bijlage 2 vermeldt de geraadpleegde bronnen.

In oktober 2009 heeft een ecooloog van SAB Arnhem B.V. het plangebied en de directe omgeving verkend. Doel van deze veldverkenning was om een indruk te krijgen van de biotopen ter plaatse en de geschiktheid voor de verschillende soortengroepen te beoordelen. Het veldbezoek heeft nadrukkelijk niet de status van een volledige veldinventarisatie. Het eenmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname. Zowel het tijdstip (buiten het groeiseizoen van planten en deels buiten het actieve seizoen van diverse diergroepen) als het eenmalige karakter zijn hiervoor niet toereikend. Het éénmalige veldbezoek geeft slechts een globaal beeld van aanwezige soorten en habitats op basis van een momentopname.

2.2 Gebiedsbescherming

Natuurbeschermingswet 1998

Het plangebied aan de Ommerweg 66 te Den Ham ligt niet in maar wel vlakbij een gebied dat is aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet. Het dichtstbijzijnde beschermde natuurgebied (Vecht- en Beneden-Reggegebied) ligt op een afstand van 550 meter (hemelsbreed gemeten). Gezien de geringe afstand zijn negatieve effecten op het beschermde gebied niet op voorhand uit te sluiten. Daarom is een oriënterende habitattoets uitgevoerd. Deze staat beschreven in Hoofdstuk 5.

Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied aan de Ommerweg 66 te Den Ham ligt niet in een gebied dat is aangewezen in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Het dichtstbijzijnde natuurgebied dat is aangewezen als onderdeel van de EHS ligt op een afstand van 550 meter (hemelsbreed gemeten). De vraag of er negatieve effecten optreden wordt beantwoord in Hoofdstuk 5.

2.3 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet moet worden getoetst of ter plaatse van de ruimtelijke ingrepen sprake is/kan zijn van negatieve effecten op beschermde planten en dieren. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben.

Vaatplanten

Binnen het plangebied zijn geen potentiële natuurlijke groeiplaatsen voor beschermde plantensoorten aanwezig. Het plangebied wordt zorgvuldig onderhouden en regelmatig worden delen gemaaid. Van een stabiel ecosysteem is geen sprake en bijzondere groeiplaatsen zijn niet aanwezig. Strikt beschermde vaatplanten worden binnen het plangebied niet verwacht. Aangeplante of gezaaide exemplaren van beschermde soorten (in bijvoorbeeld tuinen) zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet, omdat het geen natuurlijke groeiplaatsen betreft. Tijdens het verkennende veldbezoek zijn alleen algemene soorten aangetroffen zoals onder andere Straatgras (*Poa annua*), Witte Klaver (*Trifolium repens*), Vogelmuur (*Stellaria media*), Paardenbloem (*Taraxacum officinale*), Zomereik (*Quercus robur*), Madeliefje (*Bellis perennis*) en Witte Paardenkastanje (*Aesculus hippocastanum*).

Grondgebonden zoogdieren

Volgens verspreidingsgegevens komen in de omgeving van het plangebied algemene soorten voor als Egel (*Erinaceus europaeus*), Bosspitsmuis (*Sorex spec.*), Dwergspitsmuis (*Sorex minutus*), Huispitsmuis (*Crocidura russula*), Mol (*Talpa europaea*), Vos (*Vulpes vulpes*), Hermelijn (*Mustela erminea*), Wezel (*Mustela nivalis*), Bunzing (*Mustela putorius*), Ree (*Capreolus capreolus*), Rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), Aardmuis (*Microtus agrestis*), Veldmuis (*Microtus arvalis*), Dwergmuis (*Microtus minutus*), Bosmuis (*Apodemus sylvaticus*), Haas (*Lepus europaeus*) en Konijn (*Oryctolagus cuniculus*). Daarnaast komen in de omgeving van het plangebied ook strikter beschermde soorten voor zoals Eekhoorn (*Sciurus vulgaris*), Steenmarter (*Martes foina*) en Das (*Meles meles*).

Algemeen voorkomende soorten

Binnen het plangebied zijn relatief weinig ruige delen aanwezig. Toch zijn vaste rust- en verblijfsplaatsen van algemeen voorkomende soorten als Egel (*E. europeus*), Huispitsmuis (*C. russula*), Mol (*T. europea*) en kleine marterachtigen niet uit te sluiten. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfsplaatsen.

Strikt beschermde soorten

Eekhoorn

Gezien de afwezigheid van voldoende naaldbomen, eiken en/of beuken (voedselbomen) en de aard van het omliggende gebied (open landschap, intensief beheer) is het onwaarschijnlijk dat de eekhoorn in het plangebied voorkomt.

Steenmarter

De strikt beschermde steenmarter komt volgens verspreidingsgegevens ook voor in en/of in de omgeving het plangebied. De steenmarter is een soort die voorkomt in of nabij grote steden, dorpen en boerenerven, en lijkt zich aan de menselijke bebouwing te hebben aangepast. De bebouwing die door de ontwikkelingen in het plangebied wordt aangetast is intensief in gebruik. Deze bebouwing is niet geschikt om te dienen als vaste rust- of verblijfplaats voor steenmarters. Er zijn ook geen sporen aangetroffen die wijzen op aanwezigheid. Negatieve effecten van de beoogde plannen op vaste rust- of verblijfplaatsen van steenmarters zijn uit te sluiten.

Das

De omgeving van het plangebied wordt gebruikt voor het weiden van paarden en biedt weinig foerageermogelijkheden voor dassen. Door het intensieve gebruik van het plangebied zelf is het uitgesloten dat dassen gebruik maken van het plangebied of de directe omgeving. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van dassen zijn op voorhand uit te sluiten.

Vleermuizen

Volgens de verspreidingsgegevens (Limpens *et al.*, 1997) komen in de omgeving van het plangebied Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) en Laatzvlieger (*Eptesicus serotinus*) voor. Alle vleermuissoorten zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet.

Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis (*P. pipistrellus*) en Laatzvlieger (*E. serotinus*) en boombewonende soorten als Rosse vleermuis (*N. noctula*) en Watervleermuis (*M. daubentonii*). Daarnaast zijn soorten die van beide elementen gebruik maken. Daarbij is ook onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten zoals de gewone dwergvleermuis verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz). Andere soorten als de rosse vleermuis verblijven jaarrond in bomen (in holten en spleten en achter loshangende schors). De watervleermuis overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders en verblijft in de zomerperiode in boomholten.

Gebouwbewonende soorten vleermuizen

Slechts 1 van de bestaande gebouwen zal worden uitgebreid. De overige gebouwen blijven in hun huidige vorm behouden of moeten nog worden gebouwd. De bestaande stal die zal worden uitgebreid is qua bouwstijl zeker geschikt om te dienen als vaste rust- of verblijfplaats voor gebouwbewonende soorten vleermuizen. Door het gebruik van houten gevelbetimmering zijn veel potentiële schuilplaatsen ontstaan. Een nauwkeurige inspectie van alle openingen in de betimmering heeft aangetoond dat geen van de openingen recentelijk is gebruikt door vleermuizen. De aanwezigheid van grote hoeveelheden spinrag geven dit aan. Ook zijn nergens keutels aangetroffen die zouden kunnen wijzen op mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Gecombineerd met de geïsoleerde ligging van het gebied in een open landschap kan geconcludeerd worden dat negatieve effecten op gebouwbewonende soorten vleermuizen op voorhand kunnen worden uitgesloten.

Boombewonende soorten vleermuizen

Boombewonende soorten worden gevonden in holten en spleten in bomen en achter loshangende schors. Teneinde de uitbreiding van de bestaande stal te kunnen realiseren, moeten enkele zomereiken worden verwijderd. Enkele van deze eiken zijn van voldoende omvang om vaste rust- of verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen te kunnen herbergen. Een nauwkeurige inspectie van deze bomen heeft aangetoond dat er geen inrotingsgaten of openingen in de bomen aanwezig waren. Ook hier geldt dat het beheer zorgvuldig is uitgevoerd. Veel takken zijn gesnoeid en goed dichtgegroeid. Ook andere sporen die wijzen op aanwezigheid van boombewonende vleermuizen zijn niet aangetroffen. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van boombewonende soorten vleermuizen zijn op voorhand uit te sluiten.

Vliegroutes

Soorten maken vaak jarenlang gebruik van vaste aanvliegroutes tussen verblijfplaats en foerageergebied, daarom kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied. Binnen het plangebied zijn geen duidelijke lijnvormige elementen te onderscheiden uitgezonderd de bomenrij langs de oprijlaan. Deze bomenrij komt echter nergens op uit en vormt dus geen doorgaande vliegroute. Negatieve effecten van de beoogde ontwikkelingen op vaste vliegroutes zijn uit te sluiten.

Vogels

Alle vogelsoorten zijn beschermd tijdens het broedseizoen. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half juli. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Jaarrond beschermde vogelsoorten

In het kader van de Flora- en faunawet zijn vaste rust- en verblijfplaatsen van enkele vogelsoorten jaarrond beschermd. Dit betekent dat nestlocaties van deze soorten het gehele seizoen beschermd zijn. Hierin worden vier categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats (voorbeeld: Steenuil).
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop (voorbeeld: Roek, Gierzwaluw en Huismus).
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing (voorbeeld: Ooievaar, Kerkuil en Slechtvalk).
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen (voorbeeld: Boombalk, Buizerd en Ransuil).

Tijdens het verkennende veldbezoek zijn de volgende soorten aangetroffen: Zwarte Kraai (*Corvus corone*), Spreeuw (*Sturnus vulgaris*) en Huismus (*Passer domesticus*). Huismussen vallen onder de tweede categorie en dat betekent dat nestlocaties beschermd zijn. De relatief grote aantallen huismussen op paardenhouderijen zijn te danken aan de bijbehorende bedrijfsvoering. Het uitbreiden van de activiteiten ter plaatse zal een positief effect hebben op de populatie ter plaatse.

De beoogde ingrepen tasten geen bestaande nestlocaties aan. Het vermoeden bestaat dat de huismussen de aanwezige woningen met rieten daken gebruiken als nestlocatie en foerageren in de nabij gelegen paarden stallen.

Negatieve effecten op jaarrond beschermde soorten vogels zijn uit te sluiten. Er behoeven geen extra maatregelen te worden genomen om de ecologische functionaliteit van het plangebied te waarborgen omdat deze niet wordt aangetast.

Amfibieën

Stichting RAVON (Reptielen Amfibieën Vissen Onderzoek Nederland) verzamelt verspreidingsgegevens van reptielen, amfibieën en vissen en publiceert deze jaarlijks op het internet (www.ravon.nl). Volgens RAVON komen in de omgeving van het plangebied amfibieën voor zoals Kleine watersalamander (*Lissotriton vulgaris*), Bastaardkikker (*Rana klepton esculenta*), Bruine kikker (*Rana temporaria*), Gewone pad (*Bufo bufo*) en de meer strikt beschermde soorten Heikikker (*Rana arvalis*), Kamsalamander (*Triturus cristatus*) en Poelkikker (*Rana lessonae*).

Algemene soorten

Algemene soorten, zoals Bruine kikker (*R. temporaria*) en Gewone pad (*B. bufo*), die na de metamorfose op het land naar voedsel gaan zoeken, zijn gezien de binnen het plangebied gelegen biotopen niet uit te sluiten. Deze soorten kunnen grote afstanden afleggen. Omdat de dieren op het land overwinteren, is het ook mogelijk dat er dieren in de winterperiode binnen het plangebied aanwezig zijn. Voor deze soorten, die onder het eerste lichte beschermingsregime vallen, geldt een algemene vrijstelling voor het verstoren en/of aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen.

Beschermde soorten

Het plangebied is niet geschikt voor beschermde soorten om zich er te vestigen. De aanwezige habitats komen niet overeen met de soortspecifieke eisen van de boven genoemde strikt beschermde soorten.

Reptielen

Reptielen zijn over het algemeen gebonden aan structuurrijke vegetatie, vaak gelegen in weinig verstoorde biotopen. Soorten als ringslang (*Natrix natrix*) en levendbarende hagedis (*Zootoca vivipara*) kunnen voorkomen in gebieden met een relatief hoge verstoringsgraad. Volgens RAVON is alleen de Levendbarende hagedis (*Z. vivipara*) wel eens in de omgeving waargenomen. Door de hoge onderhoudsfrequentie binnen het plangebied en de afwezigheid van structuurrijke overgangen is de aanwezigheid van reptielen uit te sluiten.

Vissen

De beoogde ingrepen leiden niet tot aantasting van watergangen. Daardoor zijn negatieve effecten op vissen uit te sluiten.

Insecten (vlinders, libellen, sprinkhanen) en overige soortengroepen

Slechts een beperkt aantal van de zeer soortenrijke groep van de insecten is beschermd. De habitateisen van beschermde soorten binnen deze groep zijn vaak zeer

locatiespecifiek en gebonden aan zeer bijzondere biotopen. Dergelijke biotopen komen niet in het plangebied voor. Overige strikt beschermde soorten als mollusken en weekdieren zijn ook niet te verwachten gezien de biotopen.

2.4 Conclusie quick scan

In het plangebied aan de Ommerweg 66 te Den Ham (gemeente Twenterand, provincie Overijssel) is een paardenfokkerij, -houderij gevestigd. De activiteiten aldaar worden uitgebreid. Hiervoor zijn uitbreidingen van de bestaande voorzieningen noodzakelijk. Voordat deze ingreep wordt uitgevoerd, dienen de gevolgen voor beschermde natuurwaarden en de consequenties in het kader van de geldende natuurwet- en regelgeving in beeld te zijn gebracht.

2.4.1 Gebiedsbescherming

In het kader van de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) dient er getoetst te worden of de beoogde ontwikkelingen een negatieve invloed hebben op de beschermde gebieden. Het plangebied te Den Ham ligt niet in de EHS of in een gebied dat is aangewezen in het kader van de NB-wet. Het ligt wel op geringe afstand van het beschermde natuurgebied Vecht- en Beneden-Reggegebied. Dit Natura 2000-gebied ligt op een afstand van 550 meter (hemelsbreed gemeten) en maakt ook deel uit van de EHS. De combinatie van de aard van de ontwikkelingen en de nabijheid van een Natura 2000-gebied leidt tot de noodzaak de mogelijke effecten in kaart te brengen door middel van een oriënterende habitattoets ofwel voortoets. Deze toets staat beschreven in Hoofdstuk 5.

2.4.2 Soortenbescherming

In het kader van de Flora- en faunawet dient te worden nagegaan of vaste rust- en verblijfplaatsen door de ingreep worden aangetast (verwijderd, ongeschikt gemaakt) of dieren opzettelijk worden verontrust. De beoogde ontwikkelingen kunnen biotoopverlies of verstoring (indirect biotoopverlies) tot gevolg hebben. Invloeden die leiden tot een verminderde geschiktheid van het plangebied als bijvoorbeeld foerageergebied zijn niet ontheffingsplichtig, tenzij het een zodanig belang betreft dat bij het wegvallen van deze functie ook de vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten niet langer kunnen functioneren. Door de werkzaamheden kunnen alle aanwezige soorten negatieve effecten ondervinden van de ingreep. Voor de meeste soorten is dit tijdelijk van aard.

Algemene soorten

De meeste van deze soorten zijn beschermd maar vallen onder het lichte beschermingsregime van de Flora- en faunawet (tabel 1). Hiervoor geldt dat aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen op basis van een vrijstelling mogelijk is, zonder dat er sprake is van procedurele consequenties.

Strikt beschermde soorten

Een aantal van de mogelijk voorkomende soorten staat vermeld op tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet en is daarmee strikter beschermd. Voor deze soorten geldt dat bij een aantasting van vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd. Op basis van de soortspecifieke habitateisen zijn strikt beschermde soorten uit te sluiten binnen het plangebied. Nega-

tieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten treden niet op.

Bij de start van werkzaamheden in het broedseizoen, kunnen broedende vogels worden verstoord, of hun nesten worden aangetast. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren. Werkzaamheden dienen plaats te vinden buiten het broedseizoen of tijdens het broedseizoen, als broedende vogels binnen en in de directe omgeving van het plangebied uitgesloten kunnen worden.

2.4.3 Nader onderzoek

Uit de quick scan is naar voren gekomen dat geen strikt beschermde soorten voor kunnen komen in het plangebied. Er is geen noodzaak tot uitvoeren van een nader onderzoek.

2.4.4 Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Flora- en faunawet is ook een aantal vrijblijvende aanbevelingen te doen ten aanzien van de inrichting van het plangebied, zoals:

- voor vleermuizen zouden open stootvoegen aangebracht kunnen worden in muren, of vleermuiskasten kunnen worden geplaatst tegen de muur op >2,5 meter hoogte op gebouwen;
- het planten van bomen en struiken voor vogels en vleermuizen verdient aanbeveling. Het beste zijn, ecologisch gezien, inheems bes- en bloemdragende struiken en planten;
- er kunnen nestpannen of neststenen worden aangebracht ten behoeve van gierzwaluwen. Deze beschermde soort verliest steeds meer nestmogelijkheden. De huidige bebouwing is voor deze soort niet geschikt;
- de aanwezige hoogstamboomgaard minder vaak maaien. Door een wat ruigere ondergroei, ontstaat een goed jachtgebied voor steenuilen. Eventueel kunnen nestkasten voor deze soort worden opgehangen.

3 Nader veldonderzoek flora en fauna

Uit de quick scan flora en fauna blijkt dat strikt beschermde soorten (tabel 2 en 3) niet binnen het plangebied aanwezig zijn. Negatieve effecten op vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde soorten zijn uit te sluiten. Nader onderzoek is niet noodzakelijk.

Wel dient met de plannen rekening gehouden te worden met een tweetal algemene voorwaarden vanuit de Flora- en faunawet. Deze voorwaarden zijn altijd van toepassing:

1. in het broedseizoen van vogels (globaal half maart tot half juli) mogen de vegetatie, bosjes en opstallen in het plangebied niet worden verwijderd. Werkzaamheden tijdens deze periode zouden leiden tot directe verstoring van broedvogels en het broedsucces. Alle vogels zijn beschermd. Er is geen vrijstelling te verkrijgen in het kader van de Flora- en faunawet voor activiteiten die vogels in hun broedseizoen zou kunnen verstoren;
2. op basis van de zorgplicht volgens artikel 2 van de Flora- en faunawet dient bij de uitvoering van de werkzaamheden voldoende zorg in acht te worden genomen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat bij het uitvoeren van werkzaamheden altijd rekening moet worden gehouden met aanwezige planten en dieren. Zo dienen maatregelen te worden getroffen om bijvoorbeeld verstoring tot een minimum te beperken. Dieren moeten de gelegenheid hebben om uit te wijken en mogen niet opzettelijk worden gedood. Dit kan onder andere door:
 - voortijdig maaien en voorbereiden van het plangebied zodat dieren wegtrekken of zich niet vestigen;
 - de werkzaamheden uitvoeren buiten het voortplantingsseizoen en het winter(slaap)seizoen. Zodat het plangebied ongeschikt is voor dieren.

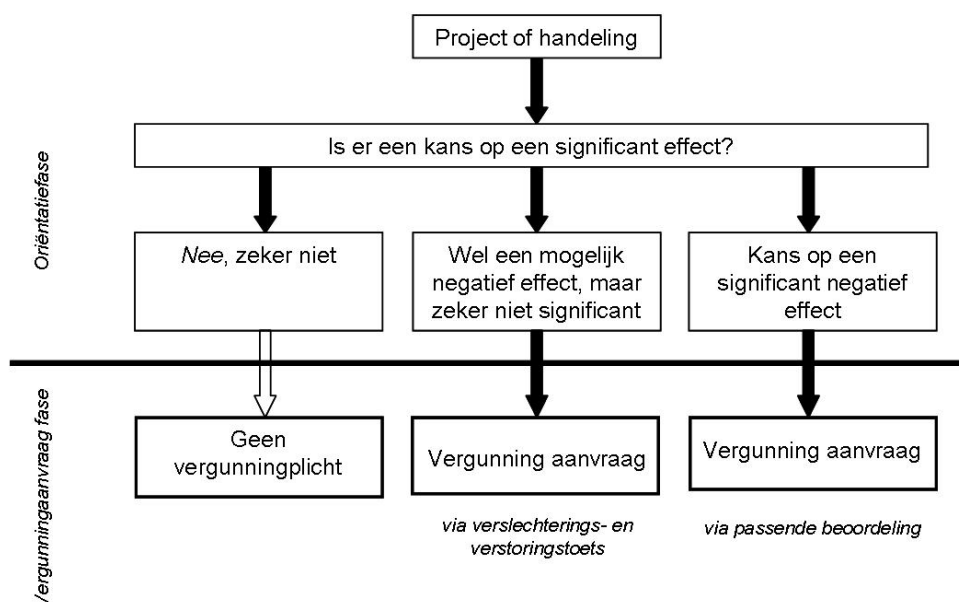
4 Ontheffingsaanvraag

Niet aan de orde.

5 Oriënterende habitattoets

5.1 Natuurbeschermingswet 1998

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora en fauna kunnen aangewezen worden als Europese Vogelrichtlijn en/of Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000). De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden zijn in Nederland opgenomen in de Natuurbeschermingswet 1998. Op grond van deze wet is het verboden projecten of andere handelingen te realiseren of te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Voor elk plan of project dat niet direct verband houdt met het beheer van het gebied moet een habitattoets of voortoets worden verricht. Voor een project dat direct verband houdt met het beheer van het gebied kan voldaan worden met een goedgekeurde gedragscode.

Figuur 3: Schematische weergave van de te doorlopen stappen bij een vergunningaanvraag op de Natuurbeschermingswet 1998.

Een habitattoets wordt uitgevoerd met als eerste stap de oriëntatiefase (Figuur 3). In de oriëntatiefase (voortoets) moet worden nagegaan welke (gecumuleerde) effecten als gevolg van de activiteit te verwachten zijn. Deze effecten worden bekeken in relatie tot de kwetsbaarheid van het gebied en de gunstige instandhouding van desbetreffende soorten. De volgende conclusies zijn dan mogelijk:

- Volgt uit de oriëntatiefase de conclusie dat zeker geen sprake is van een negatief effect, dan hoeft geen vergunning te worden aangevraagd.
- Is sprake van een mogelijk negatief effect, maar is zeker geen sprake van een significant negatief effect, dan moet een vergunning worden aangevraagd op basis van een verslechterings- of verstoringstoets. Als middels verzachtende maatregelen de niet significante negatieve effecten kunnen worden beperkt, de kwaliteit van

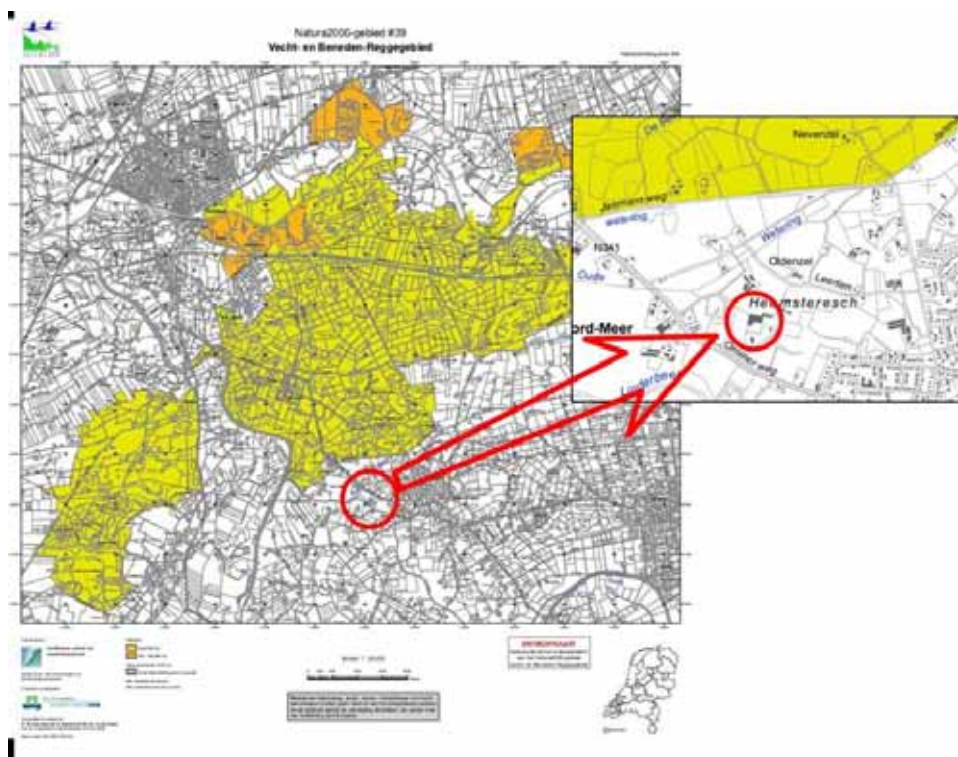
de natuurlijke habitats en de habitats van soorten niet wordt verslechterd en geen verstoring van de soorten plaatsvindt, kan een vergunning worden afgegeven.

- Als kans bestaat op een significant negatief effect moet een passende beoordeling worden uitgevoerd om een vergunning aan te kunnen vragen met betrekking tot de Natuurbeschermingswet. Deze vergunningen worden verleend door Gedeputeerde Staten. Een vergunning wordt door Gedeputeerde Staten alleen verleend als alternatieve oplossingen voor het project ontbreken, sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang en de initiatiefnemer vooraf en tijdig compensatiemaatregelen treft.

In dit hoofdstuk wordt de voorttoets doorlopen zoals hierboven is beschreven.

5.2 Onderzoeksmethode

Via de websites van het Natuurloket, het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en de provincie Overijssel, kan worden nagegaan of een planlocatie in of nabij een beschermd gebied in het kader van de Natuurbeschermingswet of de Ecologische Hoofdstructuur ligt. Via deze bronnen kan ook worden nagegaan voor welke soorten en/of habitats deze gebieden zijn aangewezen en voor welke invloeden deze aangewezen soorten en habitats gevoelig zijn. Van gebieden die zijn aangewezen in het kader van de Natuurbeschermingswet gaat ook een externe werking uit.

Figuur 4: globale ligging plangebied ten opzichte van het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge". De rode cirkel geeft de ligging van het plangebied weer. Het gele gebied heeft betrekking op delen die zijn aangewezen onder de Habitatrichtlijn (bron: www.minlnv.nl, 30 september 2008).

Uit bovenstaande bronnen blijkt dat het plangebied nabij het Vogel- en Habitatrichtlijngebied (Vecht- en Beneden-Reggegebied) ligt. De afstand bedraagt 550 meter. Bij ingrepen in of nabij een Vogel- en Habitatrichtlijngebied is een toets in het kader van de Natuurbeschermingswet noodzakelijk. In dergelijke situaties moet getoetst worden of de beoogde ingrepen, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten kunnen verslechteren, of een verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Tevens moet getoetst worden op de mogelijke functie van het plangebied voor Vogel- en Habitatrichtlijnsoorten. Het plangebied ligt niet in of nabij een beschermd Natuurmonument.

5.3 Habitatrichtlijngebied “Vecht- en Beneden-Regge”

Gebiedsbeschrijving (bron: min. van LNV)

Het gebied Vecht en Beneden-Regge ligt in twee zeer verschillende landschappen: in het rivierengebied (uiterwaarden van de Vecht en de Beneden-Regge) en in de hogere zandgronden (Boswachterij Ommen, Beerze, het landgoed Eerde en de Archemer- en Lemelerberg). De bodem van de hogere zandgronden is van oorsprong zuur en voedselarm, langs Vecht en Regge komen voedselrijkere bodemtypes voor.

De Overijsselse Vecht is een kleine rivier waarin veel transport van zand plaatsvindt door erosie en sedimentatie. De rivier is hier niet bedijkt en er zijn reliëfrijke rivierduinen, hoge oeverwallen en oude meanders. De rivier is, onder andere bij de koelanden van Junne en Arriën, rechtgetrokken, er zijn stuwen in aangebracht en het zomerbed is verbreed. Inundaties met rivierwater zijn daardoor afgenomen evenals nieuwe zandafzettingen. De Regge is een kleine laaglandrivier in het oostelijk zandgebied. Langs de Vecht bevinden zich oude meanders in verschillende stadia van verlanding, rivierduinen, natte en droge schraalgraslanden (waaronder stroomdalgraslanden), ruigten, struwelen gedomineerd door sleedoorn, heiderestanten met jeneverbesstruweel en loofbos. In de ongestoorde kronkelwaarden is een grote verscheidenheid aan milieuomstandigheden die worden bepaald door hoogteligging, vochtigheid, voedselrijkdom, kalkgehalte, expositie en microklimaat.

Het dekzandgebied is een groot complex van naald- en loofbossen, heiden, stuifzanden en vennen. Het grootste deel van de heiden bestaat uit droge struikheibegroeiingen. In laagten komen natte heiden met dophei en soms veenmossen voor. Plaatselijk komen vochtige, schrale graslanden voor waarin klokjesgentiaan en borstelgras kenmerkend zijn. In Beerze liggen daarnaast een mooi kamduin en uitgebreide veenputtencomplexen. Op de hogere gronden ten oosten van de Regge komen goede voorbeelden van zure vennen voor. Landgoed Eerde bestaat uit oud kampenlandschap en jongere heideontginningen met heiderestanten en jeneverbessen. De Archemer en Lemelerberg bestaan uit gestuwde rivierzanden en dekzanden. Hier komt droge heiden, jeneverbesstruweel, een hellingveentje en stuifzand voor.

Het Habitatrichtlijngebied is aangewezen voor het voorkomen van natuurlijke habitat-typen als droge heide, open grasland, voedselarme natuurlijke poelen en meren, vochtige heide, Jeneverbes-formaties in heide of kalkgrasland, Kalkminnend grasland op dorre zandbodem, voedselrijke zoomvormende ruigten van het laagland, overgangs- en trilvenen, slenken in veengronden, oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met zomereiken en bossen op rivierafzettingen.

Daarnaast is het gebied aangewezen voor Bittervoorn, Grote modderkruiper, Kleine modderkruiper, Rivierdonderpad, Kamsalamander en Meervleermuis.

Voor het gebied zijn de volgende algemene doelen gesteld:

- behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie;
- behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie;
- behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten;
- behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd;
- behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Instandhoudingsdoelen

De 'staat van instandhouding' voor een soort wordt als 'gunstig' beschouwd indien:

- uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven;
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden;
- een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden.

Voor een overzicht van de instandhoudingsdoelen en trends per soort en habitat, zie bijlage 3 en 4.

5.4 Knelpuntenanalyse

Om de mogelijke knelpunten bij de beoogde ontwikkelingen in het plangebied aan de Ommervweg 66 te Den Ham inzichtelijk te maken, is voor alle effecten die genoemd worden in de effectenindicator van het ministerie van LNV nagegaan of zij optreden of niet en in welke mate.

Het ministerie van LNV onderscheidt 19 mogelijke storingsfactoren op soorten en habitats. Deze storingsfactoren staan weergegeven in Tabel 1. Het gebied waar de ontwikkelingen in het plangebied effect op kunnen hebben is aangewezen op basis van het voorkomen van een aantal vogelsoorten (zie 5.1).

1 - Oppervlakteverlies	11 - Verandering overstromingsfrequentie
2 - Versnippering	12 - Verandering dynamiek substraat
3 - Verzuuring	13 - Verstoring door geluid
4 - Vermesting	14 - Verstoring door licht

5 - Verzoeting	15 - Verstoring door trilling
6 - Verzilting	16 - Optische verstoring
7 - Verontreiniging	17 - Verstoring door mechanische effecten
8 - Verdroging	18 - Verandering in populatiedynamiek
9 - Vernatting	19 - Bewuste verandering soortensamenstelling
10 - Verandering stroomsnelheid	

Tabel 1: storingsfactoren (1t/m 19) op aangewezen habitattypen en -soorten (bron: www.minlnv.nl).

Uit de effectenindicator van LNV blijkt dat de mogelijk aanwezige soorten en habitats voor meerdere storingsfactoren gevoelig zijn. In Tabel 2 zijn alle storingsfactoren en de effecten daarvan op aangewezen soorten weergegeven. De nummers boven de kolommen komen overeen met de nummers in Tabel 1.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Stuifzandheiden met struikhei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zandverstuivingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zure vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Jeneverbesstruwelen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Stroomdalgraslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Ruigten en zomen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Overgangs- en trilvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Pioniervegetaties met snavelbiezen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Oude eikenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bittervoorn	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grote modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kamsalamander	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kleine modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Meervleermuis	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rivierdonderpad	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Tabel 2: Mogelijk voorkomende soorten en habitats met gevoeligheid voor storingsfactoren.

Achtereenvolgens wordt per storingsfactor het kenmerk, de interactie met andere factoren en de relevantie voor het project besproken. Bij relevante factoren wordt ook de werking beschreven.

5.4.1 Oppervlakteverlies

Kenmerk: afname beschikbaar oppervlak leefgebied soorten en/of habitattypen.

Interactie andere factoren: verlies van oppervlakte leidt tot verkleining en in sommige gevallen ook tot versnippering van het leefgebied (zie aldaar). Een kleiner gebied heeft bovendien meer te leiden van randinvloeden: vaak is de kwaliteit van het leefmilieu aan de rand minder goed dan in het centrum van het gebied. Op deze manier leidt verlies oppervlakte mogelijk ook tot een grotere gevoeligheid voor bijvoorbeeld verdroging, verzuring of vermesting.

Relevantie: de ontwikkelingen vinden plaats buiten het Natura 2000 gebied. Er is geen sprake van oppervlakte verlies.

5.4.2 Versnippering

Kenmerk: van versnippering is sprake bij het uiteenvallen van het leefgebied van soorten.

Interactie andere factoren: treedt op ten gevolge van verlies leefgebied of verandering in abiotische condities van het leefgebied. Kan leiden tot verandering in populatiedynamiek.

Relevantie: door de realisatie van de beoogde plannen treedt geen verlies van leefgebied of veranderingen in abiotiek op. Versnipperende effecten treden niet op.

5.4.3 Verzuring

Kenmerk: verzuring van bodem of water is een gevolg van de uitstoot (emissie) van vervuillende gassen door bijvoorbeeld fabrieken en (vracht)auto's. De uitstoot bevat onder andere zwaveldioxide (SO₂), stikstofoxide (NO_x), ammoniak (NH₃) en vluchtige organische stoffen (VOS). Deze verzurende stoffen komen via lucht of water in de grond terecht en leiden aldus tot het zuurder worden van het biotische milieu. De belangrijkste bronnen van verzurende stoffen zijn de landbouw, het verkeer en de industrie.

Interactie andere factoren: De effecten van verzurende stoffen zijn niet altijd te scheiden van die van vermestende stoffen, omdat een deel van de verzurende stoffen ook vermestend werkt (aanvoer van stikstof).

Relevantie: uitbreiding van de bestaande activiteiten kan leiden tot een toename van de uitstoot van verzurende stoffen. De website van Stal Roelofs maakt melding van een totaal van 52 paarden op 12 oktober 2009. Het is mogelijk dat hierbij dubbeltellingen zijn verricht omdat bijvoorbeeld springpaarden ook te koop kunnen zijn. In de volgende berekening is rekening gehouden met een toename van 52 paarden naar maximaal 80 zoals genoemd in het bestemmingsplan.

De toename is berekend aan de hand van het aantal paarden dat momenteel wordt gehouden (referentiesituatie) en het toekomstige aantal paarden. Dit aantal bedraagt 28 paarden. Hierbij is uitgegaan van 14 paarden van ouder dan 3 jaar en 14 paarden jonger dan drie jaar. Dit leidt tot een toename van 3,0 mol N/ha/jaar. Dit is vergelijkbaar met een toename van de kritische depositie van 0,7 %. Gezien de oplossingsrichting die aangegeven wordt in het concept beheerplan voor het Nature 2000-gebied Vecht- en Beneden-Regge ten einde de problemen met vermesting tegen te gaan, is een dergelijke toename niet wenselijk. Het is niet waarschijnlijk dat een toename van de overschrijding met 0,7 % leidt tot *significante*, negatieve effecten. De kans op *niet-significante* negatieve effecten is echter wel degelijk aanwezig. Daarom dient een verslechtering- en verstoringstoets te worden uitgevoerd, ten einde de risico's nauwkeurig in kaart te brengen.

5.4.4 Vermesting

Kenmerk: vermesting is de 'verrijking' van ecosystemen met name stikstof en fosfaat. Het kan gaan om aanvoer door de lucht (droge en natte neerslag van ammoniak en stikstofoxiden) of nitraat- en fosfaataanvoer door het oppervlaktewater.

Interactie andere factoren: stoffen die leiden tot vermesting kunnen ook leiden tot verzuring. Vermesting (en verzuring) kunnen op hun beurt leiden tot verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater.

Relevantie: zie Verzuring (5.4.3)

5.4.5 Verzoeting

Kenmerk: verzoeting treedt op als het chloridegehalte in het water afneemt, en niet meer geschikt is voor de beoogde zoute of brakke natuurtypen.

Interactie andere factoren: verzoeting treedt meestal op ten gevolge van vernatting of, zoals in het Delta-gebied, door het afsluiten van zee-armen. In (voormalig) brakke of zoute wateren leidt verzoeting tot vermesting.

Relevantie: de uitbreiding van de activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied heeft geen verzoetend effect op het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge".

5.4.6 Verzilting

Kenmerk: verzilting betreft de ophoping van oplosbare zouten (kalium, natrium, magnesium, calcium) in bodems en wateren. In wateren komt verzilting over het gehele spectrum tussen zoet (<200 mg Cl/l) en zeer zout (> 30.000 mg Cl/l) voor en is dus niet beperkt tot zoet en brak water.

Interactie andere factoren: verzilting van bodems treedt vaak op ten gevolge van verdroging.

Relevantie: de uitbreiding van de activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied heeft geen verziltend effect op het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge".

5.4.7 Verontreiniging

Kenmerk: er is sprake van verontreiniging als er verhoogde concentraties van stoffen in een gebied voorkomen, welke stoffen onder natuurlijke omstandigheden niet of in zeer lage concentraties aanwezig zijn. Bij verontreiniging is sprake van een zeer brede groep van ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen: organische verbindingen, zware metalen, schadelijke stoffen die ontstaan door verbranding of productieprocessen, straling (radioactief en niet radioactief), geneesmiddelen, endocrien werkende stoffen etc. Deze stoffen werken in op de bodem, grondwater, lucht.

Interactie andere factoren: geen directe interactie met andere factoren. Wel kan verontreiniging als gevolg van andere factoren optreden.

Relevantie: de uitbreiding van de activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied heeft verontreinigend effect op het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge". De kwaliteit van paarden die het Familiebedrijf Roelofs nastreeft, leidt tot een zorgvuldig gebruik van eventueel verontreinigende stoffen. Daarmee is ook gewaarborgd dat verontreinigingen in het Natura 2000-gebied worden voorkomen.

5.4.8 Verdroging

Kenmerk: verdroging uit zich in lagere grondwaterstanden en/of afnemende kwel. De actuele grondwaterstand is zo lager dan de gewenste/benodigde grondwaterstand.

Interactie andere factoren: verdroging kan tevens leiden tot verzilting. Door verdroging neemt ook de doorluchting van de bodem toe waardoor meer organisch materiaal wordt afgebroken. Op deze wijze leidt verdroging tevens tot vermesting. Er zijn ook gebieden waar verdroging kan optreden zonder dat de grondwaterstand in de ondiepe bodem daalt. Het gaat daarbij om gebieden waar van oudsher grondwater omhoog komt. Dit water heet kwelwater. Kwelwater is water dat elders in de bodem is geïnfiltreerd en dat naar het laagste punt in het landschap stroomt. Kwelwater heeft dikwijls een bijzondere samenstelling: het is rijk aan ijzer en calcium, arm aan voedingsstoffen en niet zuur, maar gebufferd. Schade aan de natuur die veroorzaakt wordt door een afname of het verdwijnen van kwelwater en het vervangen van dit type water met gebiedsvreemd water, noemen we ook verdroging.

Relevantie: de uitbreiding van de activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied leidt niet tot verdroging in het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge". Er hoeft geen extra bemaling te worden uitgevoerd om de bouwwerkzaamheden uit te kunnen voeren. Daardoor worden de instandhoudingsdoelstellingen niet aangetast.

5.4.9 Vernatting

Kenmerk: vernatting manifesteert zich in hogere grondwaterstanden en/of toenemende kwel veroorzaakt door menselijk handelen.

Interactie andere factoren: vernatting kan leiden tot verzoeting en verandering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld als gevolg van inlaat van gebiedsvreemd water.

Relevantie: Het is onlogisch om vernattingmaatregelen uit te voeren met betrekking tot de uitbreiding van de activiteiten voor het houden en fokken van paarden in het plangebied. Er is dus geen sprake van vernatting in het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge".

5.4.10 Verandering stroomsnelheid

Kenmerk: verandering van stroomsnelheid van beken en rivieren kan optreden door menselijke ingrepen zoals plaatsen van stuwen, kanaliseren of weer laten meanderen.

Interactie andere factoren: geen?

Relevantie: het uitbreiden van activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied, heeft geen effecten op de stroomsnelheid in het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge".

5.4.11 Verandering overstromingsfrequentie

Kenmerk: de duur en/of frequentie van de overstroming van beken en rivieren verandert door menselijke activiteiten.

Interactie met andere factoren: overstromingen zijn van invloed op de vochttoestand, de zuurgraad, de voedselrijkdom en het zoutgehalte van een gebied.

Relevantie: het uitbreiden van activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied, heeft geen effecten op de overstromingsfrequentie in het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge".

5.4.12 Verandering dynamiek substraat

Kenmerk: er treedt een verandering op in de bodemdichtheid of bodemsamenstelling van terrestrische of aquatische systemen, bijvoorbeeld door aanslibbing of verstuiving.

Interactie andere factoren: verandering overstromingsdynamiek, verandering mechanische effecten

Relevantie: het uitbreiden van activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied op zich, heeft geen effecten op de dynamiek van het substraat in het Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge". Wanneer een sterke toename van stikstofdepositie op het Natura 2000-gebied aan de orde is, dan bestaat de kans dat de vegetatie in dat gebied zich ontwikkelt tot een bodemvastlegend type. Daardoor zouden indirect wel effecten kunnen optreden. Of dit aan de orde is hangt samen met de verzurende en vermestende effecten die mogelijk optreden. Zie paragraaf 5.4.3 en 5.4.4.

5.4.13 Verstoring door geluid

Kenmerk: verstoring door onnatuurlijke geluidsbronnen; permanent zoals geluid wegverkeer danwel tijdelijk zoals geluidsbelasting bij evenementen. Geluid is een hoorbare trilling, gekenmerkt door geluidsdruk en frequentie.

Interactie andere factoren: treedt vaak samen met visuele verstoring op door bijv. vlieg- en autoverkeer, manifestaties etc.

Relevantie: de activiteiten behorende bij het fokken en houden van paarden heeft geen hoog geluidsniveau tot gevolg. De afstand tussen het plangebied en het nabijgelegen Natura 2000-gebied is zo groot dat ook geluiden die eventueel bij de bouwwerkzaamheden ontstaan, geen verstoring effect zullen hebben.

5.4.14 Verstoring door licht

Kenmerk: verstoring door kunstmatige lichtbronnen, zoals licht uit woonwijken en industrieterreinen, glastuinbouw etc.

Interactie andere factoren: geen?

Relevantie: binnen het plangebied is geen sterke buitenverlichting aangetroffen. De trainingsfaciliteiten buiten zijn niet voorzien van sterke verlichting. Het gebruik hiervan is beperkt tot overdag. Er is dus geen verstoring door licht te verwachten binnen het 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge".

5.4.15 Verstoring door trilling

Kenmerk: er is sprake van trillingen in bodem en water als dergelijke trillingen door menselijke activiteiten veroorzaakt worden, zoals bij boren, heien, draaien van rotorbladen etc.

Interactie andere factoren: kan vooral samen optreden met verstoring door geluid

Relevantie: uit literatuur (SBR, 2003) blijkt dat trillingen beperkt blijven tot een afstand van 250 meter. De afstand van het plangebied tot aan het Natura 2000-gebied bedraagt ruim 500 meter. Aangezien de trillingen beperkt blijven tot bouwwerkzaamheden en hier geen uitzonderlijk zware ingrepen worden verwacht (trillen van damwandprofielen, grote hoeveelheden heipalen), kan verstoring door trilling als verwaarloosbaar worden gezien.

5.4.16 Optische verstoring

Kenmerk: optische verstoring betreft verstoring door de aanwezigheid en/of beweging van mensen dan wel voorwerpen die niet thuishoren in het natuurlijke systeem.

Interactie andere factoren: treedt vaak samen op met verstoring door geluid (in geval van recreatie) of trilling en licht (in geval van voertuigen, schepen).

Relevantie: de activiteiten behorende bij het fokken en houden van paarden leiden niet tot optische verstoring. Anders dan bij maneges worden geen recreatieve tochten met paarden gehouden. De bedrijfsvoering is in zijn geheel gericht op het fokken en trainen van paarden van de hoogste kwaliteit. Optische verstoring is niet aan de orde.

5.4.17 Verstoring door mechanische effecten

Kenmerk: Onder mechanische effecten vallen verstoring door betreding, golfslag, luchtwervelingen etc. die optreden ten gevolge van menselijke activiteiten. De oorzaken en gevolgen zijn bij deze storende factor zeer divers.

Interactie andere factoren: verstoring kan samenvallen met verstoring door geluid, licht en trilling.

Relevantie: de uitbreiding van activiteiten met betrekking tot het houden en fokken van paarden in het plangebied heeft geen relatie met het ontstaan of vergroten van mechanische effecten in het Natura-2000 gebied.

5.4.18 Verandering in populatiedynamiek

Kenmerk: de storende factor verandering in populatiedynamiek treedt op indien er een direct effect is van een activiteit op de populatieopbouw en/of populatiegrootte. Er wordt hier vooral bedoeld of de situatie waneer er sprake van sterfte van individuen door wegverkeer, windmolens, of door jacht of visserij.

Interactie andere factoren: veel storende factoren leiden op hun beurt – dus indirect – tot een verandering in populatiedynamiek. Deze storende factor zit namelijk aan het einde van de effectketen

Relevantie: er is geen relatie.

5.4.19 Bewuste verandering soortensamenstelling

Kenmerk: er is sprake van bewust ingrijpen in de natuur door herintroductie van soorten, introductie van exoten, uitzetten van vis, inzaaien van genetisch gemodificeerde organismen etc.

Interactie andere factoren: heeft met name direct invloed op de factor 'verandering in populatiedynamiek'.

Relevantie: er is geen relatie.

5.5 Conclusie voortoets

Een toename van het aantal paarden aan de Ommerweg 66 te Den Ham met 28 stuks (onder aanname) kan leiden tot negatieve effecten op het nabij gelegen Natura 2000-gebied "Vecht- en Beneden-Regge". Hierdoor is een vergunningaanvraag op de Natuurbeschermingswet 1998 van toepassing. Een dergelijke vergunningaanvraag verloopt via een verslechterings- en verstoringstoets. Deze toets brengt de risico's van het vergroten van het aantal te houden paarden in kaart.

Bijlage 1: Gegevens Natuurloket

Rapportage voor kilometerhok X:229 / Y:498								
Soortgroep	FF1*	FF23*	FF vogels	Hrl*	RL*	Volledigheid*	Detail*	Actualiteit*
Vaatplanten					2	slecht	-	1991-2007
Mossen						niet		1997-2007
Korstmossen						niet		1992-2007
Paddestoelen						niet		1992-2007
Zoogdieren	1	2		2		slecht	51-100%	1997-2007
Broedvogels						niet		1996-2007
Watervogels						niet		96/97-06/07
Reptielen						niet		1992-2007
Amfibieën						niet		1992-2007
Vissen						niet		1992-2007
Dagvlinders						goed		1998-2008
Nachtvlinders						niet		1980-2008
Libellen						matig		1993-2007
Sprinkhanen						niet		1993-2007
Overige ongewervelden						niet		1993-2007

Bijlage 2: Literatuurlijst

Arcadis, 2009. Natura 2000-gebied Vecht en Beneden Regge Beheerplan. Conceptversie. Provincie Overijssel.

Bode, A.D., Dijkstra, A.J., Hoekstra, B., Hoeve, R. en Zollinger, R. 1999. De zoogdieren van Overijssel, voorkomen, verspreiding en ecologie van in het wild levende zoogdieren. Waanders Uitgevers, Zwolle.

Broekhuizen, S., Hoekstra, B., van Laar, V., Smeenk, C. en Thissen, J.B.M. 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht

Diepenbeek, A. 1999. Veldgids Diersporen, Uitgeverij KNNV, Utrecht.

Limpens, H., Mostert, K. en Bongers, W. 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Ministerie van LNV, Concept - Hoofdpijnen begrenzing en selectie Natura 2000-gebieden, november 2005.

Nederlands vereniging voor libellenstudie, 2002. De Nederlandse libellen (Odonata).

Nederlandse fauna 4. Nationaal en Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

SOVON Vogelonderzoek 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. - Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.

Van der Meijden, R. 1990. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff.

Websites:

www.minlnv.nl: website van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Veel informatie over wetgeving, Natura2000, EHS etc.

www.natuurloket.nl: gevalideerde gegevens van alle PGO's per kilometerhok. Tegen betaling ontvangt u de meest gedetailleerde gegevens.

www.overijssel.nl: provinciale site met gegevens over de ligging van Provinciale EHS.

www.ravon.nl: website met informatie over de verspreiding van reptielen, amfibieën en vissen in Nederland

www.sovon.nl: website met uitgebreide informatie over ecologie en verspreiding van vogelsoorten

www.telmee.nl: website met gevalideerde gegevens van alle soorten

www.waarneming.nl: website met deels ongevalideerde gegevens van alle soorten

Bijlage 3: Ontwerpbesluit

Ontwerp besluit Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden Regge

Met instandhoudingsdoelstellingen. Zie volgende bladzijde.

NATURA 2000-GEBIED VECHT EN BENEDEN REGGE
BEHEERPLAN

CONCEPT - VERSIE 31 JULI

PROVINCIE OVERIJSEL

Dit document is een tussentijds product van de werkgroep dat besproken is in de Stuurgroepvergadering van juni 2009.

Dit werkdocument heeft geen juridische status.

De oplossing van de stikstofproblematiek op nationaal en provinciaal niveau moet nog meer duidelijkheid bieden.

Ook zal er over een aantal andere onderwerpen nog discussie plaatsvinden in de Stuurgroep.

Het document biedt dus nog geen zekerheid over 'bestaand gebruik'.

In **geel** zijn aspecten aangegeven, die nog verduidelijkt moeten worden.

Procedure

De basis van dit werkdokument bestaat uit de voorlopige aanwijzingsbesluiten van de minister van LNV waarin de instandhoudingsdoelen op hoofdlijnen zijn geformuleerd. De definitieve aanwijzingsbesluiten door de minister van LNV worden mede gebaseerd op de informatie die met dit document beschikbaar is gekomen.

De Natura 2000 werkgroep Aamsveen Lonnekermeer werkt verder aan dit document. Nieuwe versies zullen via de website www.provincie.overijssel.nl/natura2000 beschikbaar worden gesteld. In september 2009 worden inloopbijeenkomsten georganiseerd zodat iedereen de kans heeft zich te laten informeren en suggesties voor verbetering kan aandragen. De actuele planning is op de website te raadplegen.

De definitieve vaststelling van dit beheerplan is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel. Aan dit besluit is de formele inspraakprocedure van de Algemene Wet Bestuursrecht gekoppeld.

Meer informatie?

www.provincie.overijssel.nl/natura2000

Natura2000@overijssel.nl

038 4998586

Inhoud

1	Inleiding	4
1.1	Beheerplan	4
1.2	Gebiedsbeschrijving	5
1.3	Habitats, soorten en instandhoudingsdoelstellingen	7
1.4	Ligging habitattypes	8
2	Uitwerking instandhoudingsdoelen	12
3	Knelpunten	23
3.1	Verdroging	25
3.2	Vermesting en verzuring	23
3.3	Ontbreken van rivierdynamiek	26
3.4	Versnippering	26
3.5	Verstoring en betreding	27
4	Bestaand gebruik	28
5	Maatregelen	30
6	Kosten en fasering	35
7	Onzekerheden en kennislacunes	38
8	Nog verder uit te werken onderdelen van dit beheerplan	39

1

Inleiding

KANTTEKENING VAN DE WERKGROEP

Het voorliggende concept-beheerplan is nog niet gereed.

Het concept beheerplan is een waardevol werkdokument, waarin nagenoeg alle bouwstenen aanwezig zijn, die voor een goed en compleet beheerplan noodzakelijk zijn. Maar belangrijke onderdelen van de uitwerking ontbreken nog. Dit heeft onder meer betrekking op de hydrologie (inclusief waterkwaliteit en waterkwantiteit), het opheffen van de verdroging (TOP-gebied) en het hoofdknelpunt: het terugdringen van de stikstof/ammoniak. Deze zaken zijn essentieel om uitspraken te doen m.b.t. behoud, ontwikkeling en uitbreiding van de habitattypen en – soorten, alsmede de analyse van knelpunten, te nemen maatregelen en benodigde financiering. Voor wat dit laatste betreft dient ook toetsing van haalbaar en betaalbaar nog plaats te vinden. Sommige essentiële onderdelen (zoals de toetsing van bestaand gebruik en de gewenste maatregelen) zijn slechts ten dele besproken. Dit werkdokument geeft evenmin voldoende duidelijkheid over vergunningverlening.

In Hoofdstuk 8 wordt aangegeven welke onderwerpen nog nadere uitwerking behoeven.

1.1

BEHEERPLAN

Dit beheerplan omschrijft de instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Regge en de maatregelen, die genomen moeten worden om die instandhoudingsdoelstellingen te bereiken. Het opstellen van een beheerplan komt voort uit Europese wetgeving (Vogel- en Habitatrichtlijn), in Nederland uitgewerkt in de Natuurbeschermingswet, die vanaf 1 oktober 2005 van kracht is.

Het beheerplan beschrijft de noodzakelijke maatregelen voor het instandhouden van een aantal planten en dieren. Om welke planten en dieren het gaat en welke eisen er gesteld worden aan de instandhouding is bepaald door het Ministerie van LNV, in het concept-aanwijzingsbesluit. Dit beheerplan werkt dit verder uit en geeft aan welke maatregelen nodig zijn. Zie bijlage 3 voor een nadere omschrijving van de status en werking van dit beheerplan.

Het Natura 2000-gebied Vecht en Beneden Regge ligt in de provincie Overijssel, voor het grootste deel (95%) binnen de gemeente Ommen. Het gebied heeft een oppervlakte van 4.103 hectare. Verreweg het grootste deel van het Natura 2000-gebied bestaat uit natuur of productiebos. In het gebied liggen een aantal landgoederen (Eerde, Junne, Stekkenkamp, Stegeren), die in particuliere handen zijn. De overige beheerders van het gebied zijn Landschap Overijssel, Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en Stichting de Zonnebloem. Zie figuur 1)

Het Vecht en Beneden Regge gebied is aangewezen als Natura 2000-gebied omdat hier dicht bij elkaar zowel de habitats van de hogere zandgronden voorkomen als die van het riviereengebied. De gradiënten van hoog naar laag vormen een bijzondere kwaliteit van het gebied. De Vecht en Regge zijn kleine rivieren waarin van oudsher veel transport van zand plaatsvond door erosie en sedimentatie. Daardoor zijn er reliëfrijke rivierduinen, hoge oeverwallen en oude meanders aanwezig. De rivier is niet bedijkt en van oudsher vonden geregeld overstromingen plaats van de uiterwaarden. De hogere zandgronden die de Vecht en de Regge flankeren vormen een groot complex van naald- en loofbossen, heiden, stuifzanden en vennen. In Beerze liggen daarnaast uitgebreide veenputtencomplexen. Landgoed Eerde bestaat uit oud

kampenlandschap en jongere heideontginningen met heiderestanten en jeneverbessen. De Archemer-, Lemeler- en Besthmenerberg bestaan uit gestuwde rivierzanden en dekzanden. Op de hogere zandgronden zijn in de Middeleeuwen in de omgeving van Beerze en Besthmen stuifzanden ontstaan als gevolg van menselijke invloed. Fraaie restanten hiervan, dus uit een tijd waarin de mens vocht tegen het zand, zijn de kamduinen op de overgang van de riviertjes naar het zandlandschap, bijvoorbeeld aan de zuidkant van het buurtschap Beerze.

1.3

HABITATS, SOORTEN EN INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Voor het Vecht- en Beneden-Regge gebied zijn door het Ministerie van LNV dertien habitattypen en zes kwalificerende soorten aangewezen. In de onderstaande tabellen zijn daarvan de instandhoudingsdoelstellingen aangegeven.

Habitatcode	Habitattypen	Instandhoudingsdoel
H2310 H2330 H4030 H6120 H9190 H91E0c	Stuifzandheiden met struikhei Zandverstuivingen Droge heiden Stroomdalgraslanden Oude eikenbossen Vochtige alluviale bossen	<i>Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit</i>
H3160 H4010A H5130 H6230	Zure vennen Vochtige heiden Jeneverbesstruwelen Heischrale graslanden	<i>Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit</i>
H6430A H7140A H7150	Ruigten en zomen Overgangs- en trilvenen Pioniervegetaties met snavelbiezen	<i>Behoud oppervlakte en kwaliteit</i>

Habitatcode	Soorten	Instandhoudingsdoel
H1166	Kamsalamander	<i>Uitbreiding verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie</i>
H1145	Grote modderkruiper	<i>Uitbreiding verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie</i>
H1134 H1149 H1163 H1318	Bittervoorn Kleine modderkruiper Rivierdonderpad Meervleermuis	<i>Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie</i>

De in het concept-aanwijzingsbesluit vermelde habitattypen, habitatsoorten en instandhoudingsdoelen voor dit Natura-2000 gebied zijn het uitgangspunt geweest voor het opstellen van dit concept-beheerplan.

De werkgroep ziet op dit moment geen reden om de habitattypen, habitatsoorten of doelen te wijzigen, maar houdt wel rekening met de mogelijkheid dat er later nog habitattypen en instandhoudingsdoelen (zie kernopgaven en synopsis december 2005) zouden kunnen worden gewijzigd. Vooral de terreinbeherende organisaties pleiten er voor om bij de uitwerking van de kernopgave voor het beheerplan, naast de aangewezen habitatsoorten, ook de overige in het N2000-gebied voorkomende habitatsoorten mee te nemen. Andere organisaties en werkgroepleden (met name de particuliere landgoedeigenaren) zijn daar echter geen voorstander van. Ook constateert de

werkgroep, dat maatregelen ter instandhouding van het ene habitatype ten koste zouden kunnen gaan van een ander aangewezen, habitatype (bijvoorbeeld stroomdalgraslanden en trilvenen). Ook zouden sommige, op zich voor dit gebied zeer gewenste maatregelen (bijvoorbeeld het realiseren van een half-natuurlijke rivier met de daaruit voortvloeiende rivierdynamiek, met daardoor belangrijke winst voor bijvoorbeeld de stroomdalgraslanden) tot gevolg kunnen hebben dat andere habitatypen (bijvoorbeeld alluviale bossen) negatieve effecten daarvan zouden kunnen ondervinden. Deze zaken dienen nog nader verkend te worden.

De werkgroep heeft er kennis van genomen, dat Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer aangeven, dat het habitatype H7110_B actief hoogveen, subtype heideveentjes (aanwezig als hellingveentjes op de Lemelerberg ("de Bronnen") en in het Beerzerveld) ten onrechte op een bepaald moment van de aanwijzingslijst is verdwenen. Zij zien dit habitatype graag alsnog toegevoegd.

KERNOPGAVEN

Kernopgaven zijn aanvullende opgaven voor een Natura 2000-gebied, geformuleerd door het Ministerie van LNV. Het Beheerplan heeft geen betrekking op de kernopgaven, maar neemt deze wel mee in de overweging van instandhoudingsmaatregelen.

Voor het Vecht- en Beneden-Regge gebied zijn de volgende kernopgaven beschreven:

- versterken van ruimtelijk netwerk van bos, heide- of stuifzandgebieden (hogere zandgronden)
- herstel van ecologische relaties tussen binnendijkse en buitendijkse gebieden (riviergebieden)
- kwaliteitsverbetering en uitbreiding van stroomdalgraslanden, zure vennen en natte heiden, vergroting areaal en vergroten variatie in structuur (van strucrijke heiden) en behoud areaal, kwaliteitsverbetering en stimuleren verjonging (jeneverbesstruwelen).

SENSE OF URGENCY

De aanduiding 'sense of urgency' voor een soort of habitatype betekent dat de betreffende soort of habitatype zo kwetsbaar is, dat instandhouding op korte termijn gewaarborgd moet worden. In het Vecht- en Beneden-Regge gebied geldt een verbetering van de hydrologische situatie (beheeropgave) voor de stroomdalgraslanden.

1.4

LIGGING HABITATYPES

De ligging van de habitatypes in het Vecht en Beneden Regge gebied hangt nauw samen met de hoogteverschillen en de hydrologische situatie (die voor een deel weer sterk wordt bepaald door de hoogteverschillen). Een belangrijk onderscheid in het gebied is het verschil tussen hogere delen, waar regenwater infiltreert en lagere delen waar dit grondwater weer uittreedt (kwel). Daarnaast

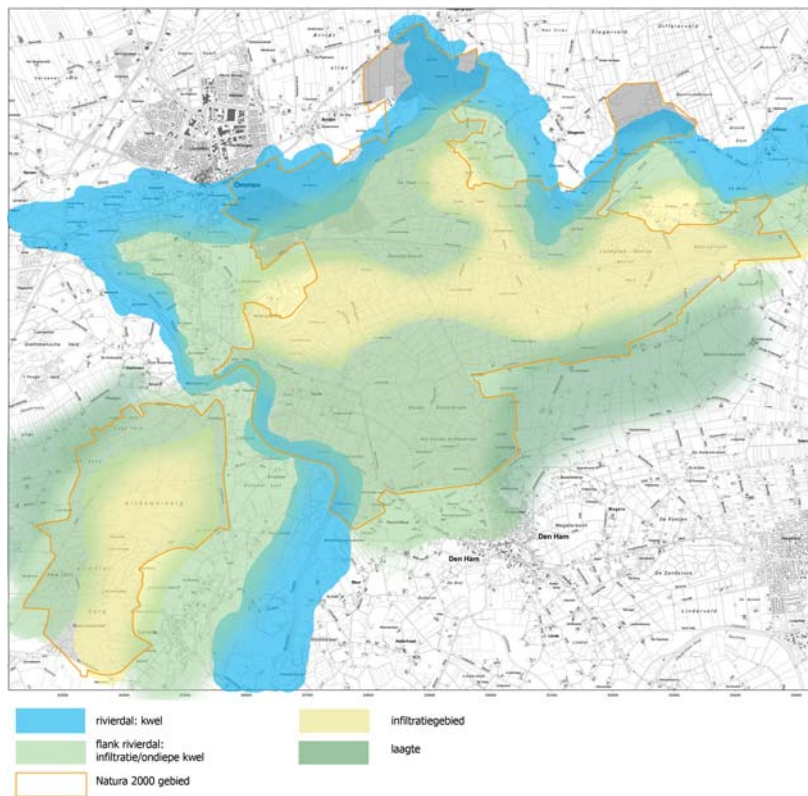
zijn er nog lokale hydrologische systemen te herkennen, die niet in verbinding staan met het grondwater.

Hierdoor zijn de volgende zones in het gebied te onderscheiden:

- de hogere gebieden, waar vooral infiltratie van water plaatsvindt. Dit zijn enerzijds de stuwwallen (Archemer-, Lemeler- en Besthmenerberg), anderszijds de dekzanden aan weerszijden van de rivieren (Boswachterij Ommen, Landgoed Junne, Eerde) en de stroomruggen langs de rivieren (Junner Koeland, Eerde, Karshoek, landgoed Stekkenkamp). In deze drogere delen vinden we stuifzandheiden met struikhei, droge heide, zandverstuivingen, jeneverbesstruwelen en oude eikenbossen.
- Lokale laagten op de hogere gebieden, waar ondoorlatende lagen aanwezig zijn, waar de regengevoede habitats geen verbinding hebben met het grondwater (Besthmenerven, Dode Ven, Dikke Steen). Hier vinden we zure vennen, vochtige heide, en pioniersvegetaties met snavelbiezen.
- Hogere gebieden met lokaal ondoorlatende lagen, die wel in verbinding staan met het grondwater (Eerde, Beezerveld, en waarschijnlijk ook de westflank Archemerberg). Hier vinden we ook zure vennen en vochtige heiden. Ook vinden we hier de kamsalamander.
- Stuwwalflanken en overgangszones van stuwwalflank en uiterwaard, waar (ondiep of diep)¹ kwelwater uittreedt. Hier vinden we heischrale graslanden, vochtige heide, pioniervegetaties met snavelbiezen en oude eikenbossen.
- Rivierdalen met uiterwaarden en oude meanders, waar sprake is van uittredend kwelwater. Hier vinden we stroomdalgraslanden, ruigten en zomen, overgangs- en trilvenen en vochtige alluviale bossen. In deze zone vinden we ook de overige soorten (kleine en grote modderkruiper, bittervoorn, rivierdonderpad en meervleermuis).

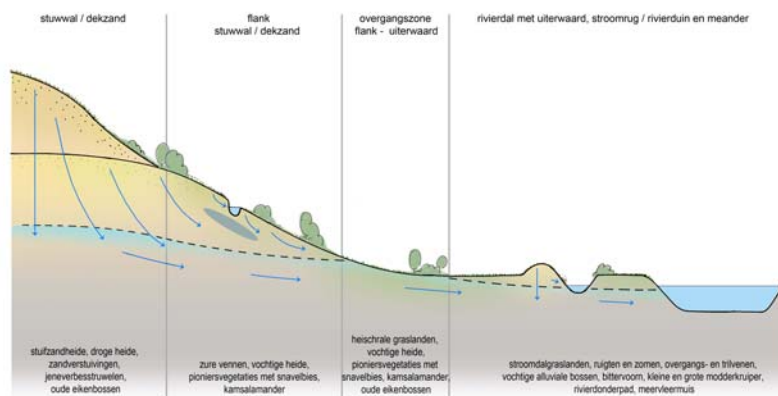
De onderstaande kaart geeft de ligging van de regionale deelsystemen globaal weer.

¹ het diepe kwelwater is afkomstig van de stuwwallen, is relatief oud en van goede kwaliteit. Het ondiepe kwelwater is afkomstig van de dekzandruggen en stuifzandgebieden aan weerszijden van de rivieren. Dit kwelwater heeft een relatief korte verblijfsduur en de kwaliteit is daarom sterk afhankelijk van de kwaliteit van het regenwater en het landgebruik (Tauw, 1992)

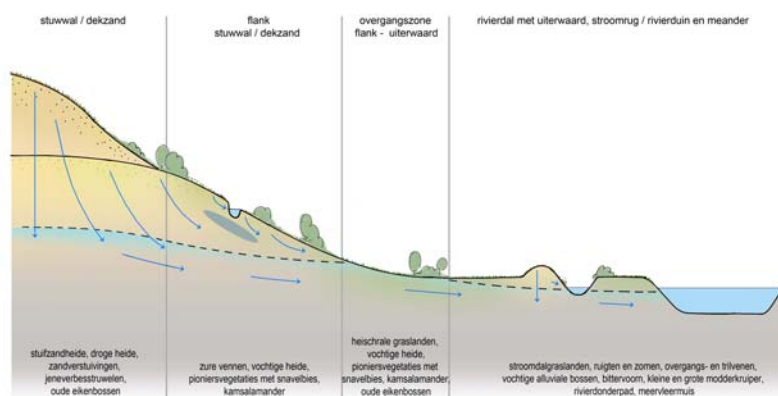

Figuur 2 geeft een dwarsdoorsnede van het gebied, waarin de verschillende zones zijn aangegeven. Ook is aangegeven welke habitattypes en soorten in de verschillende zones voorkomen. Deze figuur geeft de huidige situatie weer (waarbij sprake is van verdroging). Kenmerkend zijn de diep ingesneden rivier, verlaging van het grondwater en ontbreken van kwelstromen in de uiterwaarden.

Figuur 3 geeft dezelfde dwarsdoorsnede weer, maar nu in de gewenste situatie (met een natuurlijker rivier, verhoging van het grondwaterniveau en teruggekeerde kwelstromen).

Figuur 2 Huidige situatie (verdroging)

Figuur 3 Gewenste situatie

2

Uitwerking instandhoudingsdoelen

H2310 Stufzandheiden met struikhei (doel: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: De kwaliteit van dit habitatype staat onder druk. Dit uit zich in een bedekking van bossen, struiken of grassen en vervilting van de bodem. De voornaamste oorzaak hiervan is de te hoge stikstofbelasting vanuit de lucht. Op de lange termijn is daarom een afname van de stikstofdepositie richting de kritische grenswaarde wenselijk. Op de korte termijn kunnen effect gerelateerde maatregelen worden genomen (verwijderen bosopslag, extensieve begrazing, kleinschalig plaggen, maaien en afvoeren, branden). Middels kleinschalige herstelmaatregelen kan de variatie in verschillende begroeiingsstadia nog lang in stand worden gehouden. De kwaliteit kan snel hersteld worden, zoals herstelbeheer op de Archemer- en Lemelerberg laat zien.

Omvang: De huidige oppervlakte is 14 ha. De minimum oppervlakte die nodig is voor een goede structuur en functie is 0,5 ha. Elke uitbreiding in oppervlakte voldoet dus aan de instandhoudingsdoelstelling. Uitbreiding van het oppervlak met 124 hectare samen met het habitatype droge heide is mogelijk.

Ruimte: Het habitatype komt voor op Beerze, De Karshoek, Landgoed Junne, Beerzerveld en Lemelerberg (zuidelijke flank). Uitbreidingslocaties zijn aanwezig op Lemeler- en Archemerberg, Eerde en Boswachterij Ommen.

Tijd: Effect gerelateerde maatregelen zijn wel wenselijk voor de korte termijn, maar niet strikt noodzakelijk. Er bestaan verschillende mogelijkheden voor herstel, in de eerste beheerplanperiode zijn daarom geen extra maatregelen nodig. De typische soorten hebben geen kortlevende zaadbank, waardoor herstel op een later moment mogelijk is. In latere beheerplanperioden wordt ingezet op uitbreiding en verbetering van de kwaliteit.

Opmerking:

H2330 Zandverstuivingen (doel: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: De kwaliteit van dit habitatype staat onder druk, doordat de zandverstuivingen onvoldoende groot zijn en daardoor onvoldoende windwerking plaatsvindt.

Ook de te hoge stikstofbelasting speelt een rol. Delen van de huidige zandverstuivingen zijn begroeid geraakt met vliegdennen, schrale pioniervegetaties en zelfs jeneverbes.

Omvang: De zandverstuivingen in het Natura 2000-gebied hebben een totale oppervlakte van 40 hectare. De optimale functionele omvang begint vanaf 50 hectares (aaneengesloten). Uitbreiding is mogelijk met 18 hectare.

Ruimte: Het habitatype zandverstuivingen komt voor op de Junner Koeland, Boswachterij Ommen (Sahara en ten oosten hiervan), op Junne (nabij de Heetdelle), Archemer- en Lemelerberg en op Beerze. Uitbreidingen zijn mogelijk op Lemeler- en Archemerberg (door verbinding van de Sahara met het oostelijk deel, uitbreiding met circa 3 hectare) en

Tijd: Voor uitbreiding van het oppervlak is het nodig dat verder dichtgroeien wordt voorkomen (behoud kwaliteit en oppervlak), dit kan bereikt worden door het laten toenemen van betreding en de beboste delen weer boomvrij worden gemaakt, zodat de windwerking toeneemt. Deze maatregelen zijn wel wenselijk voor de eerste beheerplanperiode, maar niet strikt noodzakelijk. Herstel kan door herstelmaatregelen, zoals het verwijderen van vliegdennen en strooisel altijd weer optreden, wel zal de hervestiging van korstmossen zeer lang gaan duren. Maatregelen kunnen dus eventueel uitgesteld worden tot de tweede en derde beheerplanperiode. Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H3160 Zure vennen (doel: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: de kwaliteit van de zure vennen in het gebied is goed tot matig. Door het inwaaien van zand zijn sommige vennen zwak gebufferd, waardoor bijzondere hoogveenvegetatie voorkomt. De andere vennen zijn voornamelijk regenwater gevoed en hebben een zuur karakter. De vennen hebben te lijden van stikstofdepositie en verdroging waardoor versnelde verlanding is gaan optreden. Herstel van de kwaliteit is de meeste vennen in de afgelopen jaren uitgevoerd. Voor het in stand houden van deze kwaliteit is het noodzakelijk de vennen periodiek te schonen. Voor de vennen, die in verbinding staan met het diepere grondwater is herstel noodzakelijk van de kwelstroom.

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 10 hectare zure vennen voor.

Ruimte: Bestaande vennen in Boswachterij Ommen ("De Meertjes van Ommen": Zeeserven, Besthmenerven en Dode Ven, Beerzerveld en Eerde (de Henglersplas en 't Veentje). Er zijn geen uitbreidingslocaties.

Tijd: Voor de vennen in Beerze en Eerde is herstel van de kwelstroom in de eerste beheerperiode noodzakelijk. Beide vennen hebben een schijngrondwaterspiegel. Door de verdroging dreigen de slecht doorlatende lagen te verbrekken, waardoor de effecten onomkeerbaar dreigen te worden. In de overige zure vennen, die door regenwater gevoed, hebben geen extra maatregelen nodig. Continuering van het huidige beheer (voorzichtig en periodiek schonen van vennen) is voldoende. Eventueel kunnen bij de vennen met een schijnspiegelsysteem of de systemen die in contact staan met grondwater extra maatregelen worden genomen, zoals het kappen van bos in het intrekgebied rondom het ven en het inbrengen van grond voor het handhaven van de "schotel"??, maar dit is voor de kwaliteit niet strikt noodzakelijk. Voor het herstel van de buffering van vennen zijn evenmin extra maatregelen nodig, dit kan meeliften met de herstelmaatregelen die voor Vochtige heidenen worden getroffen. Op termijn is een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden) (doel: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: De kwaliteit van dit type staat onder druk door te kleine oppervlakten, te lage grondwaterstanden in voorjaar en zomer en een te hoge stikstofbelasting vanuit de lucht. In de meeste heidegebieden treedt daarom ondanks het gevoerde beheer vergrassing, struweel- en bosvorming op. Het plan "Vipera verbindt" heeft tot doel om kleine en versnipperde terreinen met elkaar te verbinden (via heischrale bermen en overhoekjes). Het gaat dan om verbindingen tussen Eerde en de boswachterij Ommen, het landgoed Junne en het Beerzerveld.

Omvang: In het Natura 2000-gebied is circa 117 hectare Vochtige heiden aanwezig. Voor dit type geldt een behouddoelstelling, dus uitbreiding in oppervlak is niet vereist. In totaal is uitbreiding met 20 hectare mogelijk, dat ten goede kan komen voor verbetering van de kwaliteit.

Ruimte: Het habitatype vochtige heiden op hogere zandgronden komt op verschillende plekken in het gebied voor. Het habitatype komt ondermeer voor op westflank van de Lemelerberg, de noord- en westflank van de Archemerberg en centraal in het deelgebied Lemeler- en Archemberg, De Karshoek en verder verspreid in het Vechtdal en op een zevental in het Eerder Achterbroek gelegen heideveldjes. Uitbreidingen in deelgebied Eerde kunnen plaatsvinden langs randen bestaande heidevelden en op vergraste delen, circa 2 hectare. Daarnaast is uitbreiding met 1,5 hectare op de Lemeler- en Archemerberg mogelijk. **Andere locaties PM**

Tijd: Voor behoud van de kwaliteit is het nodig de verdroging tegen te gaan, de structuurvariatie te vergroten en de isolatie op te heffen. Een deel van de kenmerkende soorten heeft een kort levende zaadbank en een beperkt verspreidingsvermogen. Daarom is het noodzakelijk om in de eerste beheerperiode te starten met kwaliteitsverbetering door het verminderen van de verdroging en de uitvoering van het project "Vipera verbindt". In de navolgende beheersperiodes dient een forse verbetering van de verdroging zijn bereikt. Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H4030 Droge heiden (doel: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: De kwaliteit van dit habitatype is matig. De heiden hebben te lijden van vergrassing door een te hoge stikstofbelasting, de variatie in structuur vermindert en de gebieden met droge heiden zijn te versnipperd. Vele **fauna**soorten behorend tot dit type staan de afgelopen jaren onder druk en in te kleine oppervlakten kunnen soorten zich niet of nauwelijks handhaven. De kwaliteit kan worden verbeterd door effect gerelateerde maatregelen als kleinschalig plaggen en gericht heidebeheer (plaggen, bekalken of maaien gericht op verbeteren structuur variatie) en het creëren van geleidelijke overgangen naar bos.

En door het verbinden van geïsoleerde terreinen (waardoor de

Omvang: Droge heiden hebben binnen het Natura 2000-gebied een oppervlak van 262 hectare (samen met H2310). De optimale functionele omvang begint vanaf tientallen hectares. Elke uitbreiding in oppervlakte voldoet dus aan de

instandhoudingsdoelstelling. In totaal is uitbreiding van het oppervlak mogelijk met 124 hectare (samen met het type Stuifzandheide met struikheide).

Ruimte: Dit type komt verspreid in het gebied voor. Kernen liggen op Besthmenerberg, in Achterste Sahara en Junner koeland. In het Eerde komt het voornamelijk voor langs de hoge randen van natte heidevelden in het Eerder Achterbroek. Op de Lemerler- en Archemerberg, Eerde (circa 3-5 ha) en Boswachterij Ommen kan uitgebreid worden door verboste randen gedeeltelijk vrij te maken van opslag en door totaal vergraste delen te plaggen.

Tijd: Hoewel het gewenst is om tijdens de eerste beheersperiode te starten met de ontwikkeling van ecologische verbindingzones (via het project "Vipera verbindt"), treedt er geen onomkeerbare schade op, wanneer deze maatregelen later worden genomen. Nee, niet juist. Populatie van heidefauna als bijvoorbeeld adder kunnen geheel verdwijnen. Dit niet uitstellen het plan ligt er al en financiering kan via andere bronnen dan N2000. De kwaliteit van droge heide kan namelijk goed hersteld worden. Voor de eerste beheerplanperiode zijn daarom geen extra maatregelen noodzakelijk. Op termijn is een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H5130 Jeneverbesstruwelen (doel: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: De kwaliteit van dit habitatype is op de meeste locaties verslechterd door vergrassing, overgroeien met vliegdennen en het ontbreken van verjonging. Jonge, soortenrijke struwelen met veel levermossen, korstmossen en paddestoelen zijn afgenomen, nu zijn er vooral oudere struwelen met een dichte mat van grassen en slaapmossen. Alleen op de Lemelerberg, de Karshoek en Landgoed Junne vindt op kleine schaal verjonging plaats. Verbetering van de kwaliteit en vergroting van de kans op verjonging kan door jeneverbessen weer vrij te stellen en daarbij kleinschalig te plaggen, gebieden te laten begrazen en bos te verwijderen).

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 118 hectare jeneverbesstruwelen voor. Voor dit type geldt een behoudoelstelling, dus uitbreiding in oppervlak is niet vereist. Uitbreiding met 5 hectare is mogelijk.

Ruimte: Het type is aanwezig in Junner Koeland, De Karshoek, Boswachterij Ommen, Landgoed Junne, Beerzerveld, Lemeler- en Archemerberg en De Stekkenkamp.

Tijd: Voorspellingen geven aan dat rond 2020 de populatie kan instorten (bron: profielendocument). Op alle locaties is herstel nodig. Voor voldoende herstel dient al in de eerste beheersperiode verjonging te zijn gerealiseerd. Voor verjonging is het noodzakelijk dat de luchtkwaliteit wordt verbeterd. Ruim voor 2020 dient dus de stikstofdepositie zich onder de kritische drempelwaarde te bevinden. Jeneverbesstruwelen langs rivieren zijn uiterst zeldzaam. Het is daarom van belang langs de rivieren tijdens de eerstkomende beheersperiode te starten met verbetering van de kwaliteit door vrijstellen van struwelen en door intensivering van beheer.

H6120 Stroomdalgraslanden (doel: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: Het habitatype is sterk in kwaliteit en oppervlakte achteruitgegaan door afname van de overstromingsdynamiek. Omdat door riviernormalisatie

vorming van oeverwallen en kronkelruggen niet meer plaatsvindt, treedt veroudering van de bodem daarmee gepaard gaande verzuring op. Op den duur neemt daardoor het areaal stroomdalgrasland af. Pionierstadia en niet verzuurde vegetaties ontbreken nagenoeg. Alleen op de kronkelwaardruggen (de jongste afzettingen) zijn niet verzuurde vegetaties te vinden. Delen van de stroomdalgraslanden zijn vergrast. Verder staat de kwaliteit onder druk door de hoge stikstofbelasting vanuit de lucht.

Bij optimalisatie van het beheer en eventueel herstelbeheer is verbetering van de kwaliteit (tegengaan van vergrassing) mogelijk. Een duurzaam herstel is alleen mogelijk door herstel van de rivierdynamiek. Daarmee wordt ook voor aanvoer van zaden gezorgd. Herstel van rivierdynamiek is voorzien in het kader van het plan Ruimte voor de Vecht (Beneden Regge lift daarin mee?) Het is nog onduidelijk of hierdoor ook voldoende zand kan worden aangevoerd voor de vorming van nieuwe oeverwallen. Het herstel is ook afhankelijk van een goede waterkwaliteit (maar de invloed van de rivierdynamiek is groter).

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 75 hectare stroomdalgrasland voor. De optimale functionele omvang begint vanaf enkele hectares. Elke uitbreiding in oppervlakte voldoet dus aan de instandhoudingsdoelstelling. In totaal is uitbreiding met circa 100 hectare mogelijk, bij het Junner Koeland en landgoed Junne.

Ruimte: Dit type is te vinden langs de Vecht en Regge op diverse locaties: De Stekkenkamp, De Karshoek, Junner Koeland, Arriërkoeland, Oordland, De Maat en Prathoek. Langs de Regge op een enkele plaats te ontwikkelen op een hooggelegen hooiland aan de westkant van het Oortland.

Tijd: Voor dit type geldt een 'sense of urgency'. Kernopgaven met een 'sense of urgency' moeten middels (water- of beheer)maatregelen voor het jaar 2015, dus in de eerste beheerplanperiode, op orde zijn gebracht.

In de eerste beheerplanperiode zijn vooral maatregelen voorzien op het gebied van beheer (extra maaibeurten, extensieve beweiding en experimenteren met flexibele graasdruk, proefsgewijze plaggen of choperen). Doel daarvan is de huidige reservaten in stand te houden voor overleving van soorten en als huisvesting van bronpopulaties van waaruit nieuwe gebieden gekoloniseerd kunnen worden. Voor het herstel van de overstromingsfrequentie zijn ingrijpende maatregelen nodig aan het peilbeheer (vervangen van kunstmatig peilbeheer door een half-natuurlijke laagland rivier te creëren). Deze maatregelen zijn alleen op langere termijn te verwachten. Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H6230 Heischrale graslanden (doel: behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: Het habitatype is in oppervlakte en kwaliteit sterk achteruitgegaan. Het habitatype is verdroogd en heeft te lijden van stikstofbelasting uit de lucht. De kwaliteit is matig door struweel- en bosvorming door successie en weinig beheer. Veel soorten kunnen al verdwenen zijn door de kortlevende zaadbank en beperkt verspreidingsvermogen

Als herstelmaatregelen, zoals hydrologisch herstel, het terugbrengen van soorten door inbrengen van heidemaaisel of plagsel uit de omgeving en gericht

beheer (laat maaien in september en /of kleinschalig plaggen) op korte termijn plaatsvinden, zijn er redelijke tot goede potenties aanwezig voor verbetering van de kwaliteit. Daarnaast zijn er goede mogelijkheden voor verdere uitbreiding.

Omvang: In het Natura 2000-gebied is circa 22 hectare aanwezig. Voor dit type geldt een behoudoelstelling, dus uitbreiding in oppervlak is niet vereist.

Ruimte: Heischraalgrasland komt vooral voor in het Junner Koeland en verder op meerdere andere locaties: langs de Vecht bij de Stekkenkamp en De Roos, langs de randen van heidevelden en in bermen langs zandwegen in het Eerder Achterbroek en op één kleine locatie ten noorden op de Archemerberg.

Tijd: Een deel van de kenmerkende soorten heeft een kort levende zaadbank en een beperkt verspreidingsvermogen, daarom zal in de eerste beheerperiode gestart worden met kwaliteitsverbetering. Verbetering van de kwaliteit wordt bereikt door het uitstrooien van maaisel afkomstig van soortenrijke vegetaties uit de omgeving op geplagde delen (als de hydrologie nog niet op orde is heeft dit weinig zin), door kleinschalig plaggen en door aangepast bermbeheer. In latere beheerplanperioden zullen maatregelen genomen moeten worden ter vergroting van de basenrijke kwelstroom (tegengaan van verdroging), evenals een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde.

H6430A Ruigten en zomen (doel: behoud oppervlakte en kwaliteit)

Kwaliteit: De soortenarme Ruigten en zomen staan niet onder druk. Of de soortenrijke typen onder druk staan is niet bekend. Verdroging en te sterke bemesting door inspoeling van meststoffen uit aangrenzende akkers en weilanden kunnen een bedreiging vormen. **Deze laatste zin weglaten?**

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 4 hectare ruigten en zomen voor. Voor dit type geldt een behoudoelstelling, dus uitbreiding in oppervlak is niet vereist. In het Eerder Achterbroek ligt een potentieel zeer geschikte locatie voor het ontwikkelen van bloemrijke ruigten (de "standweide").

Ruimte: Dit habitatype (ruigten en zomen met Moersspirea) komt op één plek voor langs de Vecht, te weten in de Stekkenkamp.

Tijd: In de huidige situatie zijn de doelen al behaald. Er zijn daarom geen extra maatregelen noodzakelijk.

H7140A Overgangs- en trilvenen (doel: behoud oppervlakte en kwaliteit)

Kwaliteit: Het habitatype komt voor in het Junner Koeland op plaatsen waar ijzerrijk grondwater uittreedt. De kwaliteit van dit habitatype staat onder druk door de hoge stikstofbelasting uit de lucht en door de verminderde kwelstroom (ijzerhoudend door afstroom over oerbanken). Het vermoeden bestaat dat dit type (in de huidige vorm en omvang) alleen kan bestaan bij de gratie van (kunstmatig) hoge zomerpeilen in de Vecht. **Want...?** Wanneer het zomerpeil zou dalen (zoals voorzien is voor de toekomst in het kader van Ruimte voor de Vecht) is een achteruitgang in omvang en kwaliteit is niet uit te sluiten. De doelstelling 'behoud oppervlak' en 'behoud kwaliteit' is dus wellicht lastig te realiseren.

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 2 hectare overgangs- en trilvenen voor. Voor dit type geldt een behoudoelstelling, dus uitbreiding in oppervlak is niet vereist.

Ruimte: Dit type is aanwezig in het Junner Koeland.

Tijd: Voor het behoud van de trilvenen dienen deze tijdens de eerste beheerperiode jaarlijks gemaaid worden. Dit is echter niet voldoende voor het behouden van de kwaliteit. In latere beheerplanperioden zijn daarom maatregelen nodig die de toevoer van ijzer- en basenrijk grondwater vanuit de stroomruggen en de flanken van de stuwwallen wordt hersteld. Door realisering van de Vechtvisie wordt hieraan voldaan; nee juist niet, staat herstel in de weg. Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen (doel: behoud oppervlakte en kwaliteit)

Kwaliteit: Het type is vermoedelijk verdroogd en vermest, de ernst is onduidelijk. Daarnaast is de kwaliteit matig door struweel- en bosvorming. Natuurlijke pionierbegroeiingen kunnen worden bereikt door verhoging van de waterstand in het vroege voorjaar. Voor behoud van oppervlak en kwaliteit dienen effect gerelateerde maatregelen (kleinschalig plaggen) te worden voortgezet of toegepast.

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 3 hectare pioniervegetaties met snavelbiezen voor. Voor dit type geldt een behouddoelstelling, dus uitbreiding in oppervlak is niet vereist.

Ruimte: Het type komt voor in natte heideterreintjes in de Junner Koeland en in het Beerzerveld.

Tijd: Continuering van het beheer van kleinschalig plaggen dient te worden voortgezet, maar extra maatregelen zijn in de eerste beheerplanperiode niet noodzakelijk. In latere beheerplanperioden dienen maatregelen genomen te worden voor de verhoging van de grondwaterstand in het voorjaar. (Lift dit habitattype mee met vochtige heide?, ja lift mee). Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk.

H9190 Oude eikenbossen (doel: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: Er is nog onvoldoende inzicht in de kwaliteit van dit habitattype in dit gebied. De kwaliteit van de Oude Eikenbossen (een habitattype van leemarme bodems) lijkt onder druk te staan door verdroging, vermesting en versnippering. Rond het kasteel Eerde, waar de grootste arealen worden gevonden, hebben de Oude Eikenbossen waarschijnlijk te lijden van verdroging als gevolg van de verdieping van de Regge, waardoor ook kwel uit de hogere gronden wordt weggevangen. De verzurende en vermestende atmosferische depositie is nog steeds te hoog voor het habitattype. Veel resterende oude eikenbossen zijn bovendien klein van omvang of liggen geïsoleerd, waardoor de vermestende invloed van de omgeving naar verhouding nog groter is. Hierdoor zijn karakteristieke bosplanten verdwenen of kwijnend en wordt hervestiging of uitbreiding belemmerd.

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 71 hectare voor. De minimum oppervlakte die nodig is voor een goede structuur en functie is 40 ha. Kleine en geïsoleerd liggende oude eikenbossen dienen uitgebreid te worden tot of opgenomen te zijn in grotere bosgebieden van ten minste 40 ha. Op oude

groeiplaatsen (**lokatie**) kan door kappen van naaldbos weer dit habitattype terugkomen.

Ruimte: Verspreid over het gebied komen Oude eikenbossen voor. Uitbreiding is afhankelijk van **stabiele waterstanden?**

Tijd: Tijdens de eerste beheerperiode is een beter inzicht wenselijk in de kwaliteit van de bossen en de maatregelen die nodig zijn ter verbetering van die kwaliteit (verbetermaatregelen zijn al wel bekend o.a. Londo). Bijvoorbeeld door het nemen van proeven met het verwijderen van de strooisellaag of ruige ondergroei of door begrazing. Het habitattype zal geen onomkeerbare schade oplopen als er in de eerste beheerplanperiode geen herstelmaatregelen worden uitgevoerd. In de latere beheerplanperiodes is het noodzakelijk de verdroging binnen Eerde tegen te gaan. Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de kritische drempelwaarde wenselijk (dit is het voornaamste knelpunt!).

H91EOC Vochtige alluviale bossen (doel: uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit)

Kwaliteit: Dit habitattype is gevoelig voor een goede waterkwaliteit. De kwaliteit staat onder druk door afname van kwel (minder aanvoer van basisch grondwater) vanuit de hogere gronden (met name langs de Regge), verdroging door verdieping van Regge en Vecht en een te hoge stikstofbelasting vanuit de lucht. Langs de Bevert speelt ontwatering ook een rol doordat de nieuwe loop van de Bevert te diep is aangelegd. Ook speelt bemesting van aangrenzende landbouwgronden langs de Regge en de Bevert een negatieve rol, waardoor verzuring en verzuiging optreedt. Mits goede kwaliteit grondwater aanwezig is, is geregelde overstroming geen vereiste voor Alluviale bossen.

Omvang: In het Natura 2000-gebied komt circa 32 hectare beekbegeleidend bos voor. De minimum oppervlakte die nodig is voor een goede structuur en functie is 20 ha. Elke uitbreiding in oppervlakte voldoet dus aan de instandhoudingsdoelstelling. Verdere uitbreiding is afhankelijk van de lopende plannen van het Waterschap. Het gaat hier om een aanzienlijk areaal. Er is een zekere mate van concurrentie tussen Stroomdalgraslanden en Vochtige alluviale bossen, want deze zitten deels in dezelfde zone langs de rivier. Terreinbeheer bepaalt uiteindelijk welk habitattype zal ontstaan.

Ruimte: Het habitattype beekbegeleidende bossen komt voor in De Karshoek, Junner Koeland, De Stekkenkamp, Boswachterij Ommen, Beerzerveld, langs de Regge en De Bevert.

Delen van het Vechtdal die buiten de preferente stroombaan bij hoogwater liggen zijn in principe beschikbaar voor ontwikkeling van dit type. Er zijn in de toekomst wellicht mogelijkheden voor uitbreiding van Elzenbroek en Elzenbos in het Reggedal (plaatselijk in het Oortland en het Reggedal) als de Regge verondiept wordt (waardoor meer kweltoevoer vanuit de Archemerberg) en als het rivierdal vernat wordt.

Tijd: Voor de verbetering van de kwaliteit is het nodig verdroging tegen te gaan. Wanneer deze maatregelen in de eerste beheerplanperiode nog niet worden genomen, ontstaat geen onomkeerbare schade (ik kan dit niet onderbouwen). In latere beheerplanperiodes dient ingezet te worden op de herinrichting van de rivieren. Op termijn is eveneens een afname van de stikstofdepositie richting de

kritische drempelwaarde wenselijk. Gezien de ontwikkelingstijd, circa 50 jaar, voor goed ontwikkelde en soortenrijke types is verbetering van de kwaliteit pas binnen enkele decennia mogelijk.

H1134 Bittervoorn (doel: Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie)

Kwaliteit: De soort is slecht geïnventariseerd en de gegevens zijn niet actueel, waardoor het onduidelijk is wat de huidige kwaliteit van de populatie en het leefgebied is. Het is niet duidelijk of de soort is achteruitgegaan, stabiel gebleven of is toegenomen door het ontbreken van gegevens.

Omvang: De populatie grootte is onbekend. Uit nader (populatie-ecologisch) onderzoek zal blijken wat de huidige en gewenste populatieomvang zal zijn.

Ruimte: Eén kilometerhokwaarneming (1997) is bekend in Karshoek. Verder is de soort gesignaleerd in de benedenloop van de Bevert en/of Hammerwetering bij de uitmonding in de Regge. Andere waarnemingen zijn niet bekend in het beschermde gebied. Het Vecht- en Beneden-Reggegebied maakt geen deel uit van het hoofdverspreidingsgebied van de soort.

Tijd: In de eerste beheerplanperiode is populatie-ecologisch onderzoek noodzakelijk naar voorkomen en zijn geen overige maatregelen voorzien. Naar verwachting zullen de instandhoudingsdoelen worden bereikt door realisering van de rivierherstelprojecten. Verder zal de soort profiteren van een verdergaande verbetering van de waterkwaliteit.

H1145 Grote modderkruiper (doel: uitbreiding verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie)

Kwaliteit: Het is niet duidelijk of de soort is achteruitgegaan, stabiel gebleven of is toegenomen door het ontbreken van gegevens. De afgesloten meanders vormen een geschikte habitat binnen het Vecht-Beneden Reggegebied.

Omvang: De populatie grootte is onbekend. Uit nader onderzoek zal blijken wat de huidige en gewenste populatieomvang zal zijn. De soort komt in ieder geval voor in het mondingsgebied van Bevert en Hammerwetering.

Ruimte: Twee kilometerhokwaarnemingen (1991 en 1996) zijn bekend in het Vecht- en Beneden-Reggegebied. Zeer waarschijnlijk is deze soort waargenomen in de Vecht of oude armen daarvan.

Tijd: In de eerste beheerplanperiode is populatie-ecologisch onderzoek noodzakelijk naar voorkomen en zijn geen overige maatregelen voorzien. Naar verwachting zullen de instandhoudingsdoelen worden bereikt door realisering van de rivierherstelprojecten. Verder zal de soort profiteren van een verdergaande verbetering van de waterkwaliteit.

H1149 Kleine modderkruiper (doel: Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie)

Kwaliteit: Het is niet duidelijk of de soort is achteruitgegaan, stabiel gebleven of is toegenomen door het ontbreken van gegevens. De afgesloten meanders vormen een geschikte habitat binnen het Vecht-Beneden Reggegebied.

Omvang: De populatie grootte is onbekend. Uit nader onderzoek zal blijken wat de huidige en gewenste populatieomvang zal zijn. De soort komt in ieder geval voor in het mondingsgebied van Bevert en Hammerwetering.

Ruimte: Twee kilometerhokwaarnemingen (1991 en 1996) zijn bekend in het Vecht- en Beneden-Reggegebied. Zeer waarschijnlijk is deze soort waargenomen in de Vecht of oude armen daarvan.

Tijd: In de eerste beheerplanperiode is populatie-ecologisch onderzoek noodzakelijk naar voorkomen en zijn geen overige maatregelen voorzien. Naar verwachting zullen de instandhoudingsdoelen worden bereikt door realisering van de rivierherstelprojecten. Verder zal de soort profiteren van een verdergaande verbetering van de waterkwaliteit.

H1163 Rivierdonderpad (doel: Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie)

Kwaliteit: Het is niet duidelijk of de soort is achteruitgegaan, stabiel gebleven of is toegenomen door het ontbreken van gegevens.

Omvang: De populatie grootte is onbekend. Uit nader onderzoek zal blijken wat de gewenste populatieomvang zal zijn. Vanwege de Vechtvisie worden stenen, met uitzondering van trajecten waar dat vanuit veiligheid niet kan, uit de Vecht verwijderd. Het leefgebied zal hierdoor met circa 65% worden verkleind. Dit zal de populatiegrootte sterk doen verminderen.

Ruimte: In het gebied zijn twee kilometerhokwaarnemingen van de rivierdonderpad bekend. In stenen beschoeiing van de Vecht en gesignaleerd in de benedenloop van de Bevert en/of Hammerwetering bij de uitmonding in de Regge en/of in de oude Regge-meanders.

Tijd: In de Beneden Regge wordt voor behoud de herinrichting van de benedenloop van de Hammerwetering en de Bevert **nu al** afgestemd op de eisen van de rivierdonderpad. Het beheer van de oude rivier meanders wordt in de komende beheerperioden eveneens afgestemd op de biotoopeisen van de rivierdonderpad. Vanwege het ontbreken van gegevens is niet aan te geven wanneer het doel zal zijn bereikt. Dit moet de afname in de Vecht compenseren, de vraag is of dat mogelijk is.

H1166 Kamsalamander (doel: uitbreiding verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie)

Kwaliteit: De huidige populatie is zeer klein; de soort komt lokaal voor in de omgeving van het kasteel Eerde en in de Eerder Hooilanden. Het habitatype staat onder druk, **door de verlanding van voor de kamsalamander geschikte poelen**. De populatie van de kamsalamander is de afgelopen jaren kleiner geworden.

Omvang: Op het moment is nog slechts een zeer kleine populatie op Eerde aanwezig in de poelen in de naaste omgeving van kasteel Eerde. In 2007 is hier nog voortplanting (larven) vastgesteld.

Ruimte: De huidige populatie is zeer klein; de soort komt lokaal voor in de omgeving van het kasteel Eerde en in de Eerder Hooilanden.

Tijd: Omdat verdere achteruitgang waarschijnlijk onomkeerbaar zou zijn, wordt tijdens de eerste beheersperiode gestart met de uitvoering van herstelmaatregelen geschikt maken van bestaande poelen (bron: rapport Van der Werf, 2007). In de navolgende beheerplanperioden wordt ingezet op het creëren van nieuwe poelen en het ontwikkelen van verbindingzones.

H1318 Meervleermuis (doel: Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie)

Kwaliteit: Het is niet duidelijk of de soort is achteruitgegaan, stabiel gebleven of is toegenomen door het ontbreken van gegevens. Wel is bekend, dat de rivierdalen in het gebied door hun variatie en geleidende beplantingen zeer geschikt zijn als foerageergebied en vliegroutes voor meervleermuizen. Daarnaast is bekend dat Eerde een van de beste vleermuisgebieden van de provincie Overijssel is. Er komen naast de Meervleermuis, maar liefst acht andere vleermuissoorten voor.

Omvang: De populatie grootte is onbekend. Uit nader onderzoek zal blijken wat de huidige en gewenste populatieomvang zal zijn.

Ruimte: Het provinciale zoogdierenbestand, waarin gegevens van de Zoogdieratlas van Overijssel (Bode et al. 1999) en ook enkele recentere waarnemingen zijn opgenomen, wijst op een winterverblijfplaats op Landgoed Eerde (1999-2003 in ieder geval bezet, geen recentere data) en op losse waarnemingen in en net buiten het gebied. Het betreft vooral oudere waarnemingen (1989, 1992, 1997).

Tijd: In de eerste beheerplanperiode wordt ingezet op bescherming van de winterverblijfplaats en het behoud van het foerageergebied en vliegroutes. In de navolgende beheerplanperioden wordt ingezet op herinrichting van de rivieren. De verwachting is dat door de inrichting van half natuurlijke rivieren op de lange termijn de kwaliteit van het foerageergebied zal verbeteren en vliegroutes intact zullen blijven. Op dit moment is, vanwege het ontbreken van gegevens, niet bekend of doel of wanneer het doel is bereikt.

3

Knelpunten

De voornaamste knelpunten voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn:

- Verzuring en vermessing door te hoge stikstof depositie en door aanrijking van grond- en oppervlaktewater (van invloed op alle aangewezen habitattypen)
- ontbreken van rivierdynamiek (van invloed onder andere op stroomdalgraslanden, waarvoor dit gebied is aangewezen als "sense of urgency" gebied)
- verdroging (van invloed op veel habitattypes, vooral de natte habitats als zure vennen, en vochtige heide). Door de ernst van de verdroging is dit gebied aangewezen als TOP-gebied.

Voor sommige habitattypes is versnippering een knelpunt. Verstoring en betreding zijn in dit gebied geen knelpunten.

De knelpunten versterken elkaar: de meeste habitattypes worden kwetsbaarder voor een bepaald knelpunt als het ook onder druk staat van een ander knelpunt. Dat principe geldt ook in positieve zin: als een belangrijk knelpunt (bijvoorbeeld verdroging) wordt verminderd, dan zijn de habitattypes ook veel weerbaarder voor andere invloeden.

Tussen de knelpunten bestaan ook relaties: zo draagt de ammoniakdepositie het ontbreken van rivierdynamiek bij aan verdroging en draagt verdroging bij aan verzuring.

3.1

VERZURING

Probleem

Verzuring is de aanrijking van habitats door nutriënten, via de lucht (depositie). De belangrijkste nutriënt is stikstof. Atmosferische depositie van stikstof heeft niet alleen invloed op de voedselrijkdom, maar ook invloed op de zuurgraad van de bodem.

Soorten van voedselarme milieus worden dan verdrongen door soorten van voedselrijkere milieus. De biodiversiteit van habitats neemt hierdoor af. De belangrijkste bronnen van stikstof in de lucht zijn industrie, verkeer en landbouw (bron: Milieu en Natuurcompendium). Hoewel de luchtkwaliteit de laatste jaren sterk is verbeterd, door maatregelen van alle genoemde bronnen, staat de kwaliteit van de habitats nog steeds sterk onder druk: de atmosferische depositie van stikstof in het gebied is nog steeds veel hoger dan gewenst voor een goede habitatkwaliteit (voor de meest kritische habitats tot 6x zo hoog).

Invloed op habitattypes en soorten

Verzuring vormt een knelpunt voor alle habitattypes.

Oplossingsrichtingen

De oplossingsrichting ligt in het verminderen van stikstof emissies naar de lucht. Luchtkwaliteit is een generiek probleem, dat voor een groot deel te maken heeft met bronnen van (ver) buiten het gebied en slechts voor een deel door maatregelen in het Vecht- en Beneden-Reggegebied zelf kan worden gestuurd. Om die reden wordt ernaar gestreefd om dit knelpunt niet alleen op gebiedsniveau, maar ook op provinciaal en landelijk niveau aan te pakken. Op gebiedsniveau wordt een vermindering gezocht via het voerspoor en door effect gerichte maatregelen. Op provinciaal niveau wordt gedacht aan het uitplaatsen van piekbelasters. Oplossingsrichtingen op nationaal niveau moeten gezocht worden in de aanscherping van emissienormen.

3.2

VERMESTING

Probleem

Vermesting is de aanrijking van habitats door nutriënten, via het grondwater. De belangrijkste nutriënten zijn stikstof en fosfaat. Vermesting heeft tot gevolg, dat kwelstromen voedselrijker worden, waardoor soorten van voedselarme milieus worden verdrongen door soorten van voedselrijkere milieus (verarming of verruiging van de vegetatie). De biodiversiteit van habitats neemt hierdoor af. De belangrijkste oorzaak van vermesting is de uitspoeling van meststoffen door de landbouw. Een andere oorzaak is de infiltratie van gebiedsvreemd (aangerijkt) water (vanuit de Vecht bijvoorbeeld).

Verdroging kan ook leiden tot vermesting. Mineralisatieprocessen nemen door verdroging toe, waardoor voedingstoffen vrijkomen. Ook leidt verdroging tot vergroting van bodemverzuring. In de wortelzone is de invloed van kwelwater verminderd en oxidatieve (zijn verzurende) processen dragen bij aan bodemverzuring.

Invloed op habitattypes en soorten

Vermesting vormt een knelpunt voor alle habitattypes.

Oplossingsrichtingen

De belangrijkste oplossingsrichting is de huidige aanscherping van de mestwetgeving. Lokale oplossingen worden gezocht in het beperken van bemesting in inrijingsgebieden en het afkoppelen van waterlopen.

3.3

KWALITEIT OPPERVLAKTEWATER

Probleem

De kwaliteit van het oppervlaktewater (Vecht, Regge, Bevert en andere waterlopen) is sinds

het begin van de 90'er jaren sterk verbeterd. Als uitgegaan wordt van de normen voor "sterk veranderde wateren" (KRW) is de kwaliteit goed (behalve voor stikstof)². Voor de habitattypes zijn echter strengere normen noodzakelijk

² Concept-rapport "Vergelijking waterkwaliteit en bijbehorende maatregelen voor grensoverschrijdende regionale waterlopen", Min V&W, mei 2009

en dan is de waterkwaliteit onvoldoende³. Welke normen dan moeten gelden is echter moeilijk aan te geven, omdat de kennis ontbreekt over de relatie tussen de oppervlaktewaterkwaliteit en de aangewezen habitattypes. Oorzaken van de slechte waterkwaliteit zijn uitspoeling van nutriënten vanuit de landbouw, lozing van afvalwater door rioolwaterzuiveringsinstallaties (verantwoordelijk voor een derde deel van de vracht aan stikstof en fosfaat), lozing van stedelijk water (via kanaal Almelo-de Haandrik op de Lindenbeek) en mogelijk lozing van industriële bronnen.

Invloed op habitattypes en soorten

Oppervlaktewaterkwaliteit is vooral van belang voor stroomdalgraslanden, alluviale bossen en overgangs- en trilvenen

Oplossingsrichtingen

Zowel waterschappen als de landbouw spannen zich al jaren in om het gehalte aan nutriënten in het oppervlaktewater te verminderen. Dit heeft al merkbaar resultaat gehad en naar verwachting zal dit in de toekomst tot een verdere verlaging van de gehalten leiden. Mogelijk kan dit leiden tot striktere normen voor oppervlaktewaterkwaliteit. De oplossingsrichtingen voor dit knelpunt zullen voort moeten komen uit nader onderzoek.

3.4

VERDROGING

Probleem

Verdroging in het Vecht- en Beneden-Reggegebied treedt zowel op in de rivierdalen, als op de flanken van de hogere gronden, als in de overgangszone van de dekzanden met de uiterwaarden.

De verdroging in de *rivierdalen* heeft te maken met de verlaging van de drainagebasis in Vecht en Regge. Door het huidige stuwregime in de Vecht en door de ontginning van de vroegere veengebieden in het stroomgebied voert de rivier steeds minder water en snijdt de rivier zich steeds dieper in zijn eigen profiel. De rivierbodem is hierdoor steeds dieper komen te liggen. Dit heeft ook tot gevolg, dat de Beneden Regge zich heeft ingesneden. Het gevolg is dat de lokale kwelstromen en diepere grondwaterstromen ook dieper zijn komen te liggen. Hierdoor komt het grondwater in rivierdalen niet meer tot in het maaiveld en treedt verdroging op in de rivierdalgronden en uiterwaarden. In de *flanken en overgangszones* tussen uiterwaarden en dekzanden vindt verdroging plaats doordat de grondwaterstand te laag is geworden, enerzijds als gevolg van de diep ingesneden rivieren, anderzijds als gevolg van ontwatering van nabijgelegen landbouwgebieden (Junnerflier, Beerzerveld, Eerder Achterbroek, mogelijk ook Dalmsholte). Door de te lage grondwaterstand komen ook de kwelstromen dieper te liggen en wordt de . De verdroging op de *flanken* van de stuwwallen is deels ook lokaal van karakter wanneer regengevoede, niet met grondwater in verbinding staande vennen te sterk ontwaterd worden door bijvoorbeeld opgaand bos.

Invloed op habitattypes en soorten

Verdroging heeft vooral effect op de natte habitats (zure vennen, vochtige heiden, heischrale graslanden, overgangs- en trilvenen, pioniervegetaties met snavelbiezen, vochtige alluviale bossen en oude eikenbossen).

³ Volgens analyse Centraal Planbureau

Oplossingsrichtingen

Voor dit knelpunt zijn drie oplossingsrichtingen: het verhogen van de drainagebasis van de Vecht en Regge, het verminderen van de ontwatering en lokale maatregelen rondom regengevoede vennen.

3.5**ONTBREKEN VAN RIVIERDYNAMIEK***Probleem*

Het natuurlijke riviersysteem in het Vecht- en Beneden-Reggegebied, waardoor de habitats in de rivierdalzone en daarboven ontstonden, is niet meer aanwezig. Waar vroeger vanuit het stroomgebied gedurende het hele jaar water naar de Vecht stroomde, is die aanlevering sterk verminderd (door ontginning en verstedelijking). Het waterbeheer in de rivieren wordt nu kunstmatig bepaald ('s zomers hoog peil, 's winters laag peil), vooral afgestemd op de landbouw, waardoor de natuurlijke variatie in waterhoogten sterk is verminderd. Het winterbed is genormaliseerd (afgesneden meanders, verstevigde oevers) en het winterbed is door insnijding verlaagd, waardoor natuurlijke processen als erosie, sedimentatie, overstroming en droogval zijn verdwenen. Hierdoor zijn de kenmerkende leefgemeenschappen van een natuurlijk riviersysteem sterk achteruitgegaan en is de ecologische samenhang sterk aangetast (Tauw, 1992). Het ontbreken van rivierdynamiek leidt ook tot verdroging in het gehele Natura2000 gebied.

Invloed op habitattypes en soorten

Het ontbreken van rivierdynamiek heeft vooral betrekking op de habitattypes stroomdalgraslanden en vochtige alluviale bossen en op de soorten kleine en grote modderkruiper, rivierdonderpad en bittervoorn. En ook op Ruigten en zomen. Restanten van Ruigten en zomen (4 ha) worden gevonden in de laagten van de uiterwaarden. Alle twee habitattypes zijn afhankelijk van geregelde overstroming en zandtransport. WORDT VERVANGEN DOOR EEN TEKSTVOORSTEL VAN SBB/LO. Voor de Jeneverbesstruwelen in de directe omgeving van de Vecht heeft het ontbreken van sedimentatie van zand tot gevolg, dat verjonging niet meer plaatsvindt. Voor de effecten van verdroging: zie boven.

Oplossingsrichtingen

Als oplossingsrichting geldt het weer opnieuw inrichten van Vecht en Beneden Regge als half-natuurlijke laaglandrivier, zoals uitgewerkt in het Masterplan voor de Regge en de visie Ruimte voor de Vecht. Hiermee wordt weer ruimte gegeven aan natuurlijke processen in en rond de rivieren. De plannen omvatten onder andere het verwijderen van stenen oeverbeschoeiingen, het verondiepen van het zomerbed, het weer aansluiten van oude meanders of het creëren van nieuwe meanders en het aanpassen van het peilbeheer.

3.6**VERSNIPPERING***Probleem*

Versnippering treedt op wanneer verkleining, fragmentatie of isolatie van een aaneengesloten natuurgebied of leefgebied van soorten optreedt. Dit kan zeer nadelig uitwerken voor in het gebied voorkomende populaties van planten en dieren.

Invloed op habitattypes en soorten

In het Vecht- en Beneden-Reggegebied hebben vooral de heideterreinen (Vochtige- en Droge heiden) en de kamsalamander te maken met dit knelpunt. Vooral de heidefauna staat onder grote druk, maar ook een soort als klokjesgentiaan. Voor de kamsalamander is het leefgebied te klein en geïsoleerd gelegen. Uitwisseling met aanwezige populaties is niet goed mogelijk vanwege de aanwezige barrières zoals bijvoorbeeld de Hammerweg (N341) binnen landgoed Eerde.

Oplossingsrichtingen

Vergroting van de leefgebieden is de oplossingsrichting, door de bestaande terreinen uit te breiden of te verbinden.

3.7**VERSTORING EN BETREDING**

In het Vecht- en Beneden-Reggegebied lijken verstoring en betreding eigenlijk geen knelpunt te zijn, hoewel de habitattypes en soorten daar wel gevoelig voor zijn.

De reden is dat de huidige zonering van recreatieroutes en de openstellingsregels (zoals alleen wandelen op de paden, geen toegang na zonsondergang en honden aangelijnd) goed doordacht zijn en goed functioneren, waardoor betreding en verstoring vermeden wordt.

4

Bestaand gebruik

In het beheerplan wordt bestaand gebruik (dat wil zeggen het gebruik op 1 oktober 2005) geïnventariseerd en getoetst op de bijdrage aan de knelpunten, die het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen in de weg staan. Sectoren en gebruiksactiviteiten zijn nog niet goed, laat staan in detail geïnventariseerd.

Gebruiksactiviteiten die mogelijk een effect kunnen hebben op de instandhoudingsdoelen komen uit de volgende sectoren:

- recreatie: mogelijke bijdrage tot betreding en, in relatie tot auto's en motorboten, tot verzuring
- landbouw: mogelijke bijdrage tot verzuring, verdroging en waterkwaliteit
- bedrijvigheid: mogelijke bijdrage tot verzuring en waterkwaliteit
- waterwinning: mogelijke bijdrage aan verdroging
- waterbeheer: mogelijke bijdrage tot verdroging en ontbreken rivierdynamiek
- jacht: mogelijke bijdrage tot betreding
- bewoning: mogelijke bijdrage tot verdroging

In het gebied komen geen defensie activiteiten voor. Overigens wordt deze sector getoetst op landelijk niveau. Dit geldt ook voor het effect van verkeer, ten minste waar het de autonome groei betreft.

Van de sector Natuurbeheer worden geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstellingen verwacht, omdat de aangewezen habitattypes en soorten al lang als waardevol gelden en het natuurbeheer daar al op is gericht.

a. Landbouw

De landbouw (overwegend melkveehouderij) is een belangrijke economische factor. In het Natura 2000-gebied bevinden zich, vooral aan de randen, ca. 10 particuliere landbouw bedrijven, veelal pachters⁴. Het gebied daarbuiten is voor een groot deel landbouwgebied (zie bijlage 26), waarin melkveehouderij domineert, maar ook een groot aantal intensieve veehouders te vinden zijn.

De bijdrage van de landbouw op de *verzuring* (door emissie van ammoniak) is bekend. De inventarisatie van landbouwbedrijven en de bijdrage daarvan aan de verzuring wordt niet door de werkgroep van dit gebied, maar door de provincie Overijssel, in samenwerking met terreinbeherende organisaties en LTO voor alle Natura2000 gebieden tezamen opgepakt (zie bijlage 34 met de huidige stikstof-regeling).

De bijdrage van de landbouw aan de *verdroging* spitst zich toe op een viertal gebieden, binnen en buiten de Natura 2000 begrenzing.

⁴ Binnen de terreinen van Natuurmonumenten liggen er 42 en binnen landgoed Junne 62.

In deze vier gebieden veroorzaakt de ontwatering (onderbemaling, sloten, beregening) een verlaging van de grondwaterstand (hele jaar?)

De bijdrage van de landbouw aan de *oppervlaktewaterkwaliteit* is een gevolg van de bemesting in het gehele stroomgebied van Vecht en Regge. Op dit moment is onduidelijk welke maatregelen mogelijkerwijze benodigd zijn en in welk gebied deze uitgevoerd zouden moeten worden.

Daarnaast draagt de landbouw ook bij aan een verminderde *grondwaterkwaliteit* (*vermesting*).

Dit effect wordt vooral veroorzaakt door uitspoeling van meststoffen.

b. Recreatie

Van oudsher is recreatie en toerisme in het gebied een belangrijke economische sector. De gemeente Ommen telt jaarlijks ongeveer 1,7 miljoen overnachtingen. De huidige recreatiedruk heeft geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen, omdat het huidige wandel-, fiets- en ruiter routenet voldoende rekening houdt met kwetsbare habitats. Aan de bestaande recreatie worden daarom geen beperkingen⁵ opgelegd, zolang er geen sprake is van uitbreiding van dit netwerk. Ook toekomstige uitbreiding van recreatie is onder die voorwaarde mogelijk.

c. Industrie⁶

Naar verwachting worden aan het bestaand gebruik van industriële bedrijven geen beperkingen opgelegd, al is de inventarisatie van de bedrijvigheid in de omgeving van het Natura2000 gebied nog niet afgerond. Wellicht worden beperkingen opgelegd aan bedrijven, die bijdragen aan de eutrofiering van oppervlaktewater. In hoeverre bedrijven ook verplicht worden tot stikstof-reducerende maatregelen hangt af van de uitwerking van de stikstof-regeling (zie bijlage 34).

d. Bewoners

Aan bewoners worden geen beperkingen opgelegd.

e. Natuurbeheer

Aan natuurbeheer worden geen beperkingen opgelegd.

f. Jacht

Aan de jacht worden geen beperkingen opgelegd, zolang betreding van trilvenen wordt voorkomen.

⁵ Mogelijk zijn er wel beperkingen voor de gemotoriseerde waterrecreatie ter beperking van de effecten op de oppervlaktewaterkwaliteit, maar dit dient nog in de werkgroep te worden besproken (zie ook voetnoot 4).

⁶ De effecten van de industrie op de instandhoudingsdoelen zijn op dit moment nog onvoldoende in kaart gebracht en in de werkgroep besproken.

5

Maatregelen

In dit beheerplan worden drie soorten maatregelen omschreven: maatregelen die de instandhouding van de aangewezen habitattypen en soorten tot doel hebben, mitigerende maatregelen, die genomen moeten worden om bestaand gebruik doorgang te laten vinden, en onderzoeksmaatregelen, die tot doel hebben de relatie te onderzoeken tussen beoogde maatregelen en de effecten daarvan op de instandhoudingsdoelstellingen.

Verreweg de meeste maatregelen worden genomen binnen de begrenzing van het Natura 2000-gebied.

De maatregelen zijn slechts ten dele in de werkgroep besproken en zullen ook nog moeten worden afgestemd met belanghebbenden in het gebied.

Instandhoudingsmaatregelen

Voor het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen zijn ingrijpende maatregelen nodig. Deze dienen te worden aangevuld met een intensivering van het huidige natuurbeheer. Een uitgebreide beschrijving is weergegeven in bijlage 32.

In een drietal gebieden (Beerzerhaar, Eerder Hooiland en Oortland, Junnerflier/Eerder Achterbroek) (zie bijlage 20) zijn maatregelen nodig voor het tegengaan van verdroging. In die gebieden gaat het om vernatting (hogere peilen, vooral in het voorjaar, dichten of verondiepen van drainage sloten, verminderen beregening). Onderdeel van deze maatregelen is ook de aankoop van grond of de schadeloosstelling van boeren (eigenaars of pachters). In een vierde gebied (bij Dalmsholte) zijn dergelijke maatregelen wellicht ook noodzakelijk, maar daarvoor is eerst nader onderzoek nodig.

Daarnaast is het noodzakelijk op de juiste plekken gunstige ecologische omstandigheden te creëren (voor de instandhouding en uitbreiding van onder andere de stroomdalgraslanden, alluviale bossen en de soorten). Deze gunstige omstandigheden vereisen lokale verbeteringsmaatregelen als het terugdringen van bemesting (door aankopen van gronden) bij het Junner Koeland, maar ook ingrepen in Vecht en Regge zelf (terugbrengen van een meer natuurlijker loop en van rivierdynamiek). De ingrepen passen in het kader van het provinciale anti-verdrogingsbeleid (TOP), de Europese afspraken over waterkwaliteit (Kader Richtlijn Water en Nationaal Bestuursakkoord Water) en de provinciale maatregelen in het kader van klimaatbestendigheid (Ruimte voor de Rivier).

Daarnaast is het nodig om habitats te verbinden (onder andere voor zandverstuivingen, vochtige heiden, habitats voor de kamsalamander).

De inrichtingsmaatregelen leiden tot de volgende resultaten:

Nr	Habitattypen	Instandhouding sdoel	Uitwerking	Periode ⁷
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit	14 ha bestaand, uitbreiding in combinatie met stuifzandheide/ droge heide	1
H4030/ H2310	Droge heide (en stuifzandheide)		Uitbreiding 262 → 386 ha	1
H2330	Zandverstuivingen		Uitbreiding 40 → 58 ha	1
H6120	Stroomdalgraslanden !		Uitbreiding 78 → 178 ha	1
H9190	Oude eikenbossen		169 ha bestaand, geen uitbreiding ⁸	1
H91E0_ C	Vochtige alluviale bossen		Uitbreiding 32 → > 42 ha	1
H3160	Zure vennen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit	10 ha bestaand, geen uitbreiding	1
H4010_ A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)		115 ha bestaand, 20 ha uitbreiding	1
H5130	Jeneverbesstruwelen		116 ha bestaand, 5 ha uitbreiding	1
H6230	Heischrale graslanden		22 ha bestaand	1
H6430_ A	Ruigten en zomen	Behoud oppervlakte en kwaliteit	?	1
H7140_ A	Overgangs- en trilvenen		2 ha bestaand	1
H7150	Pioniervegetaties met snavelbies		3 ha bestaand	1
Nr	Soorten	Instandhouding sdoel	Uitwerking	Periode
H1166	Kamsalamander	Uitbreiding verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie	PM (onderzoek benodigd, omdat onvoldoende inzicht bestaat in de huidige verspreiding en kwaliteit)	1
H1145	Grote modderkruiper	Uitbreiding verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie		1/2/3 (meelifte n met herstel half-natuurlijk

⁷ Starten met maatregelen in beheerplan periode 1 door urgentie terugdringen stikstofbelasting en door status TOP en SoU. De meeste maatregelen zullen ook in beheerplan periode 2 en 3 noodzakelijk zijn.

⁸ Uitbreiding kan (volgens profieldocument) "mogelijk" door herinvoering hakhoutbeheer (versterkt het open karakter van deze bossen op leemarme zandgronden) of door omvorming van naaldbossen op oude groeiplaatsen.

H1134	Bittervoorn	Behoud verspreiding, omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud populatie	e rivieren)
H1149	Kleine modderkruiper		
H1163	Rivierdonderpad		
H1318	Meervleermuis		

Mitigerende maatregelen

In de eerste beheerplanperiode (2010-2015) zijn een aantal mitigerende maatregelen voorzien, terwijl er ook onderzoek zal moeten plaatsvinden naar de precieze oorzaken van sommige knelpunten en de effecten van sommige maatregelen.

Voor de *landbouwsector* worden in een viertal gebieden, die inzijsgebieden zijn voor verdroogde habitats, beperkingen gesteld aan bemesting, drainage en beregening.

Voor de *recreatiesector* worden alleen beperkingen opgelegd aan het recreëren buiten de paden om betreding van kwetsbare habitattypes te voorkomen.

Op het gebied van *waterbeheer* worden beperkingen opgelegd aan die particuliere puntlozingen, die dichtbij kwetsbare habitats liggen.

Met betrekking tot de *jacht* worden beperkingen opgelegd aan het tijdstip, bejaagde gebieden en gebruik van lampen.

Voor de *industriële sector* worden alleen beperkingen opgelegd aan het lozen op oppervlaktewater.

Onderzoeksmaatregelen

Hoewel het gebied vaak beschreven is en er al veel onderzoek is uitgevoerd, is toch nog veel onbekend. De belangrijkste reden daarvoor is dat het eerder onderzoek niet gericht was op de instandhoudingsdoelstellingen voor habitats en soorten. De relaties tussen habitats, knelpunten in hun instandhouding en land- en watergebruik zijn daarom vaak niet nauwkeurig (zij het wel vaak globaal) bekend. Omdat het Beheerplan de juridische basis is voor de vergunningverlening in het kader van de NBW is een nauwkeurige beschrijving van die relaties noodzakelijk.

In dit werkdokument wordt vooral onderzoek voorgesteld naar de oorzaken van verdroging door drainage, beregening, peilbeheer en grondwateronttrekking. Daarnaast is onderzoek nodig naar de effecten van bemesting, van lozingen, en van sportvisserij.

In onderstaande tabel worden de instandhoudingsmaatregelen samengevat. Een uitgebreidere beschrijving is te vinden in bijlage 34.

Categorie	Maatregel	Hoeveelheid	Eenheid	In EHS?
Verwerving tbv water	Tbv vernatting bij Beerzerhaar	170	Ha	nee
Verwerving tbv natuur	Tbv uitbreiding stroomdalgraslanden (uiterwaarden Arrien)	50	Ha	Ja
	Vervangende droge cultuurgrond voor vernatte percelen (Eerde)	10	ha	Ja
	Ontpachting Eerder Hooiland	50	ha	ja
Bedrijfsverplaatsing (landbouwbedrijven)	Beerzerhaar (particulier)	4	St	Nee
	Junnerflier (particulier)	2	St	Nee
	Eerder Achterbroek (pachter NM)	1	St	Ja
	Eerder Achterbroek (particulier)	2	St	Ja?
	Eerder Achterbroek (particulier)	1	St	Ja
	Eerder Hooiland (pachter NM)	1	St	Ja
	Eerder Oortland (pachter NM)	2	St	ja
	Uiterwaarden Vecht en Regge (pachter + particulier)			
Inrichting ten behoeve van water	Vernatting bij Beerzerhaar	170	Ha	nee
	Stopzetten onderbemaling Junnerflier en Eerder Achterbroek	150	Ha	nee
	Verondiepen sloten Eerder Achterbroek	20	km	ja
	Herinrichting Vecht & Regge (ontstening, afgraven, herinrichting meanders, verondieping zomerbed)	16	km	ja
	Afkoppelen Hooge Graven en stuwtje + graven alternatieve waterafvoer	1	St	ja
	Verondiepen Bevert en afkoppelen van Hammerwetering	10	km	deels
Inrichting ten behoeve van natuur	Diverse inrichtingsmaatregelen voor diverse habitattypes (o.a. onderdelen programma Eerde en Vipera verbindt)	200	ha	ja
Inrichting overig	Zonering en begeleiding	7	ha	ja

	recreatie			
Beheer natuur	Intensivering natuurbeheer (herhaald plaggen, extensieve begrazing, maaien, ontbossing en verwijderen strooisellaag)	1000	ha	ja
Beheer water	Diverse maatregelen, o.a. onderhoud poelen	5	st	ja
Onderzoek	Diverse onderzoeken	14	st	ja

6

Kosten en fasering

De totale kosten voor bovenstaande maatregelen bedragen naar schatting € 114 miljoen, waarvan ongeveer een derde deel in de eerste beheerplanperiode. Meer dan de helft van dit bedrag (ca. 65 miljoen) is nodig voor bedrijfsverplaatsingen. Inrichtingsmaatregelen vragen ongeveer een vijfde deel (ruim € 22 miljoen), het merendeel daarvan is voor herinrichting Vecht en Regge als half-natuurlijke rivieren. Eenzelfde bedrag (ruim 21 miljoen) is benodigd voor grondaankoop en schadeloosstelling. Ongeveer 4% (ruim 5 miljoen) is benodigd voor intensiever en aanvullend natuurbeheer. Minder dan 1% is nodig voor onderzoek. Voor grondaankoop (€ 70.000/ha) en bedrijfsverplaatsing (€ 5.000.000) is de werkgroep van de werkelijke kosten en niet van normbedragen uitgegaan.

In bijlage 35 zijn meer details over de geraamde kosten van de bovengenoemde maatregelen weergegeven

	Maatregel	Hoe- veelhei d	Ee n- hei d	Prijs per eenhei d	Kosten Fase 1	Kosten fase 2/3	In EHS?
Verwerv ing tbv water	Vernatting bij Beerze	170	Ha	70.000	3.900.00 0	8.000.00 0	nee
Verwerv ing tbv natuur	Tbv uitbreiding stroomdalgraslanden (uiterwaarden Arrien)	50	Ha	70.000	1.000.00 0	2.500.00 0	ja
	Vervangende droge cultuurgrond Eerde	10	ha	70.000	200.000	500.000	ja
	Ontpachting Eerder Hooiland	50	ha	70.000	1.000.00 0	2.500.00 0	ja
	Compensatie pachters E. Achterbroek tgv vernatting	150	ha	10.000	500.000	1.000.00 0	Ja
Bedrijfs- verplaatsi ng	Opkopen en uitplaatsen	13	st	5.000. 000	25.000.0 00	40.000.0 00	deels
Inrichting tbv water	Vernatting Beerzerhaar	170	ha	1.000	70.000	100.000	nee
	Stopzetten onderbemaling Junnerflier/Eerder Achterbroek	150	Ha	1.000	50.000	100.000	nee
	Verondiepen sloten Eerder Achterbroek	20	km	10.000	100.000	100.000	Ja
	Herinrichting Vecht & Regge (ontstening, afgraven, herinrichting meanders, verondieping zomerbed)	16	km	1.000. 000	4.000.00 0	12.000.0 00	ja
	Aanvullende maatregelen Vecht en Regge bovenstrooms				PM	PM	nee
	Afkoppelen Hooge Graven en stuwte en graven alternatieve afvoer	1	st	100.00 0	50.000	50.000	ja
	Verondiepen Bevert + afkoppelen Hammerwetering	10	km	100.00 0	500.000	500.000	nee
Inrichting tbv	Diverse inrichtingsmaatregelen	200	ha	250.00 0	2.000.00 0	3.000.00 0	ja

natuur	voor diverse habitattypes						
Inrichting overig	Zonering en begeleiding recreatie	7	ha	1000	7.000	-	ja
Beheers- kosten natuur	Intensivering natuurbeheer (plaggen, extensieve begrazing, maaien, ontbossing, e.d)	1000	ha	50.000	2.5000.0 00	2.500.00 0	ja
Beheersk os-ten water	Diverse maatregelen, o.a. onderhoud poelen	5	st	1000	5.000	-	ja
Onderzoe k	Diverse onderzoeken	14	st	50.000	700.000	-	ja
<u>Totaal</u>					<u>41.582.</u> <u>000</u>	<u>72.850.</u> <u>000</u>	

7

Onzekerheden en kennislacunes

DE PRECIEZE OORZAAK VAN KNELPUNTEN

Hoewel in veel gevallen de belangrijkste oorzaken van de belangrijkste knelpunten (zoals verdroging, verzuring en eutrofiering) wel bekend zijn (namelijk drainage en waterwinning, emissies van stikstof, verrijking en vermindering kwel) is de relatieve bijdrage van de verschillende bronnen vaak onbekend of moeilijk vast te stellen. Nader onderzoek, experimenten en monitoring van trends is daardoor vaak gewenst (zie bijlage 31)

DE MATE WAARIN MAATREGELEN EFFECT ZULLEN HEBBEN

In veel gevallen is het effect van maatregelen op knelpunten en habitattypes niet te voorspellen. Daarvoor is onderzoek nodig. Het gaat bijvoorbeeld om de effecten van aanpassingen aan de drainage op habitats als vochtige heiden en zure vennen en om de effecten van de Vechtvisie op habitats als stroomdalgraslanden, alluviale bossen, trilvenen en de Rivierdonderpad.

ONZEKERHEID DOOR AFHANKELIJKHEID VAN GENERIEKE MAATREGELEN

Een derde categorie van onzekerheden wordt gevormd door de onzekerheid over generieke maatregelen (geldig voor een groot gebied) en de kennislacunes over de gevolgen daarvan. Zo is het onduidelijk welke landelijke maatregelen genomen zullen worden ter bespreiding van stikstofdepositie, en is het onzeker of de gewenste verbetering van de waterkwaliteit in Vecht en Regge al in voldoende mate door generieke maatregelen in het stroomgebied (tot aan Duitsland en verder) voldoende zijn of nog aangevuld moeten worden met lokale maatregelen. Monitoring is daarop het gewenste antwoord.

Waar mogelijk zijn bovenstaande kennislacunes en onzekerheden op basis van een oordeel van deskundigen met gebiedskennis ingeschat en ingevuld. In veel gevallen is echter ervoor gekozen eerst (in de eerste beheerplan periode) nadere informatie (door onderzoek, monitoring of experimentering) te verzamelen om vervolgens in een latere beheerplanperiode gefundeerdere maatregelen te kunnen nemen.

Nog verder uit te werken onderdelen van dit beheerplan

Nog uitwerken in beheerplan

- nadere toelichting welke complexen en soorten tot de habitattypes behoren en hoe dit uitwerkt in de instandhoudingsdoelen (zie ook KNNV publicaties – Leo)
- nadere toelichting op Sense of Urgency
- checken profielendocument op (gevoeligheid voor) verstoring
- toelichten hoe kernopgaven zijn meegenomen bij maatregelen
- controleren of toelichting LNV bij instandhoudingsdoelstellingen (zie bijlage 4) voldoende zijn meegenomen
- tekst toevoegen over relatie dit beheerplan met vergunningverlening
- check op juridische houdbaarheid van de:
 - uitwerking van instandhoudingsdoelen
 - categorisering bestaand gebruik
 - maatregelen en fasering
- toelichting op handhaving van maatregelen en gebruik
- dekking van de kosten uit lopend beleid
- detaillering anti-verdrogingsmaatregelen en relatie met TOP en GGOR vermelden
- inkorten en verbeteren bijlagen (oa legenda bijlage 6 corrigeren)

Nog bespreken in werkgroep

- inventarisatie en categorisering bestaand gebruik
- detaillering maatregelen

Nog afstemmen met gebied

- inventarisatie en categorisering bestaand gebruik
- maatregelen en fasering

COLOFON

NATURA 2000-GEBIED VECHT EN BENEDEN REGGE

OPDRACHTGEVER:

CONCEPT - VERSIE 31 JULI

STATUS:

CONCEPT

AUTEUR:

Provincie Overijssel	Paul Scholte Albers
Gemeente Ommen	Henk Heusinkveld
Gemeente Twenterand	Anjo Maijvis
Gemeente Dalfsen	Leonie van Dam
Waterschap Regge & Dinkel	Rob van Dongen
Waterschap Velt en Vecht	Gerhard Duursema
Waterschap Groot Salland	Petra Schep
Natuurmonumenten	Agnes Kleinsmit, Onno de Bruijn
Landschap Overijssel	Hein Kuijper
Staatsbosbeheer directie Oost	Leo Oudejans, Ruud Jonker
LTO afd. Ommen	Jan Hulsink
LTO afd. Twenterand	Henk Alderink
Gebied "De Zonnebloem"	Pieter Schmidt
Landgoed Junne	Jeroen van den Hout
Landgoed De Stekkenkamp	Leida Bruins-Lemmers
Landgoed De Karshoek	Mamie Bentinck van Schoonheten
Vitens N.V.	Sylvie Meijer, Peter Salverda
ARCADIS	Mariska Salomons, Gwenn van der Schee, Anton Vlaanderen

GECONTROLEERD DOOR:

Anton Vlaanderen	ARCADIS, projectleider
------------------	------------------------

VRIJGEGEVEN DOOR:

Reinoud Kleijberg	ARCADIS, Hoofd Adviesgroep Natuur & Archeologie
-------------------	---

ARCADIS NEDERLAND BV
 Het Rietveld 59a
 Postbus 673, 7300 AR Apeldoorn
 Tel 055 5815 999

©ARCADIS. Alle rechten voorbehouden. Behoudens uitzonderingen door de wet gesteld, mag zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbenden niets uit

dit document worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door
middel van druk, fotokopie, digitale reproductie of anderszins.